

Friese Sportverenigingsmonitor 2016

Hoe gaat het met de Friese sportverenigingen
in veranderende omstandigheden?

**Sport
Fryslân**

FRIES SOCIAAL
PLANBUREAU

mulier instituut

Friese Sportverenigingsmonitor 2016

Hoe gaat het met de Friese sportverenigingen in veranderende omstandigheden?

Sport Fryslân
Allard Donker
Lammert Bosma

Fries Sociaal Planbureau
Sibilla Hoekstra
Ymkje Woudstra
Stephan Hakkers

Mulier Instituut
Janine van Kalmthout
Zoë van Ginneken

Oktober 2016

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1. Inleiding	4
1.1 Onderzoeksopzet	4
1.2 Analyse en rapportage	4
1.3 Regio-indeling	5
2. Leden	6
2.1 Aantal leden	6
2.2 Samenvatting	12
3. Verenigingskader	13
3.1 Vrijwilligers en betaalde krachten	13
3.2 Trainers	17
3.3 Bestuur	18
3.4 Samenvatting	19
4. Accommodatie en activiteiten	20
4.1 Eigen sportaccommodaties	20
4.3 Faciliteiten	22
4.4 Activiteiten	23
4.5 Samenvatting	25
5. Beleid	26
5.1 Beleidsplannen	26
5.2 Knelpunten	28
5.3 Toekomst vereniging	29
5.4 Samenvatting	30
6. Financiën	31
6.1 Financiële positie	31
6.2 Samenvatting	33
7. Open club gedachte	34
7.1 Samenwerking	34
7.2 Ondernemerszin	36
7.3 Maatschappelijke betrokkenheid	37
7.4 Samenvatting	39
8. Organisatiekracht en open club	40
8.1 Organisatiekracht sportverenigingen	40
8.2 Open club gedachte sportverenigingen	42
8.3 Organisatiekracht en open club sportverenigingen	45
8.4 Samenvatting	46
Bijlagen	47

Samenvatting

De Friese Sportverenigingsmonitor meet tweejaarlijks de organisatiekracht van de Friese sportverenigingen en of verenigingen werken vanuit de open club gedachte. De Friese Sportverenigingsmonitor is opgezet door Sport Fryslân, het Fries Sociaal Planbureau en het Mulier Instituut. In dit rapport worden de resultaten van de eerste meting weergegeven.

De vragenlijst is bij de verenigingen afgenomen in de vorm van een web enquête. In totaal zijn 1173 sportverenigingen in Fryslân voor dit onderzoek uitgenodigd. De dataverzameling vond plaats vanaf eind december 2015 tot en met maart 2016. Van 297 verenigingen zijn de resultaten geanalyseerd, een respons van 25,3%.

Het gemiddeld aantal leden van Friese sportverenigingen is 172, waarvan 78% sportend lid is. Bij ruim een derde van de verenigingen is het ledenaantal afgenomen in de laatste twee jaar. Bijna de helft geeft aan dat het ledenaantal hetzelfde is gebleven en 21% spreekt van een groeiend aantal leden.

Gemiddeld telt een sportvereniging in Fryslân 28 vrijwilligers en twee betaalde krachten. Tachtig procent van de verenigingen heeft voldoende vrijwilligers en twintig procent heeft er te weinig.

Een derde van de sportverenigingen beschikt over een eigen accommodatie, 11% beschikt over een accommodatie maar deelt de voorzieningen met één of meer andere verenigingen. Meer dan de helft heeft geen eigen accommodatie. In het algemeen geldt dat de verenigingen positief zijn over de sportaccommodaties. Ruim driekwart zegt dat het nog jaren vooruit kan met de huidige accommodatie op de huidige locatie.

Bijna de helft van de verenigingen ziet de toekomst zonnig of zeer zonnig in. Vooral grote verenigingen zijn positief over de toekomst, namelijk twee derde ziet de toekomst zonnig in. Bij kleine verenigingen is dit aandeel slechts een derde. Dertien procent van de kleine verenigingen is somber over de toekomst van de vereniging.

Twee derde van de verenigingen omschrijft de eigen financiële positie als (zeer) gezond en een kwart omschrijft dit als redelijk. Daarentegen bestempelt 7% procent van de verenigingen de eigen financiële positie als minder gezond of zelfs als zorgwekkend.

Om te bepalen hoe krachtig en open de Friese verenigingen zijn heeft het Mulier Instituut een index ontwikkeld, bestaande uit twee dimensies organisatiekracht en open club. 12% van de Friese sportverenigingen kan beschouwd worden als een open vereniging. Deze verenigingen scoren 'voldoende' of 'goed' op beide indexen.

De helft van de verenigingen heeft genoeg organisatiekracht, maar werkt niet of nauwelijks vanuit een open club gedachte in Fryslân (krachtige verenigingen). Een derde van de verenigingen scoort op beide indexen onder de maat (kwetsbare verenigingen).

1. Inleiding

Het Fries Sociaal Planbureau, Sport Fryslân en het Mulier Instituut willen de organisatiekracht en open club gedachte van Friese sportverenigingen meten en de ontwikkelingen daarin volgen. Met de Friese Sportverenigingsmonitor wordt tweejaarlijks de organisatiekracht van de Friese sportverenigingen en hun open club gedachte in kaart gebracht. In dit rapport worden de beschrijvende resultaten van de eerste meting weergegeven. Later wordt er in aanvullende publicaties dieper ingegaan op een aantal thema's.

De Sportverenigingsmonitor kan worden gebruikt om Fries sportbeleid te ondersteunen. Door de metingen in de tijd te herhalen is het mogelijk over langere tijd de effecten van ondersteuning die verenigingen krijgen te volgen. Werken verenigingen die ondersteuning krijgen daadwerkelijk meer vanuit een open club gedachte en verbetert hun organisatiekracht?

1.1 Onderzoeksopzet

De Friese sportverenigingsmonitor bouwt voort op de [Verenigingsmonitor](#) van het Mulier Instituut. Op basis van de Verenigingsmonitor is het mogelijk om inzicht te krijgen in de organisatiekracht van de Friese sportverenigingen en in welke mate ze werken vanuit een open club gedachte. Door de vragenblokken over organisatiekracht en open club te gebruiken wordt het mogelijk uitkomsten te vergelijken met landelijke uitkomsten. In aanvulling hierop hebben Sport Fryslân en het Fries Sociaal Planbureau een aantal vragen toegevoegd, toegesneden op de Friese situatie en het Friese (sport- en beweeg)beleid.

De vragenlijst is bij de verenigingen afgenomen in de vorm van een web enquête. In totaal zijn 1173 sportverenigingen in Fryslân voor dit onderzoek uitgenodigd. De dataverzameling vond plaats vanaf eind december 2015 tot en met maart 2016. Van 297 verenigingen zijn de resultaten geanalyseerd, een respons van 25%. De intentie is om de respons voor de tweede meting van de monitor te verhogen, zodat het onderzoek representatiever wordt. Bij de uitsplitsingen per regio is het nu de vraag of de resultaten representatief zijn, aangezien het aantal respondenten bij bepaalde regio's, zoals de Friese Waddeneilanden, laag ligt. Wel is de verdeling van respondenten per regio in de steekproef redelijk gelijk in vergelijking met de totale verdeling van sportverenigingen in Fryslân die zijn uitgenodigd voor dit onderzoek. Alleen sportverenigingen in Zuidoost Fryslân zijn iets ondervertegenwoordigd (bijlage b.2). Ook lijken sommige takken van sport onder- of oververtegenwoordigd in de steekproef. Zo hebben er in verhouding veel kaatsverenigingen meegedaan aan het onderzoek en weinig schaatsverenigingen (bijlage b.1).

1.2 Analyse en rapportage

De verkregen resultaten zijn geanalyseerd en gepresenteerd in dit rapport. De gegevens zijn uitgesplitst naar relevante onderscheidende kenmerken van de verenigingen. Het gaat hierbij om gegevens die van invloed zijn op het functioneren van de verenigingen. In dit rapport is onderscheid gemaakt naar grootte van de vereniging (klein \leq 100 leden; middel 101-250 leden; groot $>$ 250 leden) en accommodatiebezit (eigen accommodatie of geen eigen accommodatie). In de bijlage staan de achtergrondkenmerken van de deelnemende verenigingen beschreven. Bij een aantal tabellen kan door afrondingsverschillen het totaal niet op 100% uitkomen.

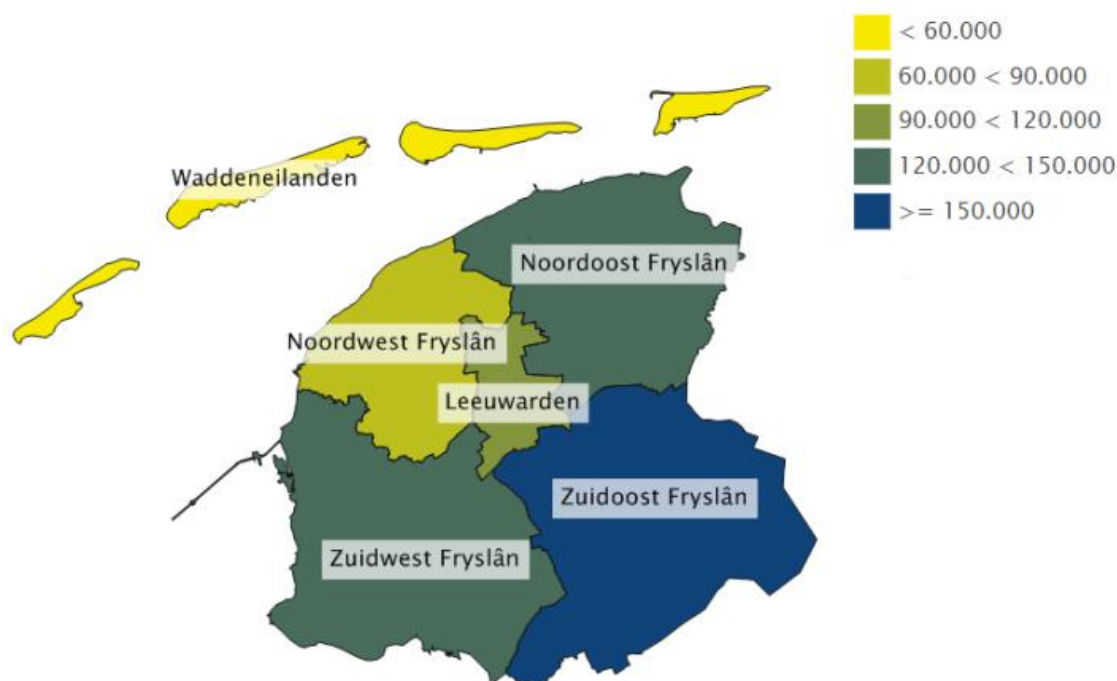
In de hoofdstukken 2 tot en met 7 worden de resultaten per thema gepresenteerd. Elk hoofdstuk eindigt met een korte samenvatting. Hoofdstuk 8 beschrijft wat de resultaten zeggen over de mate van 'open club' zijn van de Friese sportverenigingen.

1.3 Regio-indeling

Bij een aantal resultaten is een uitsplitsing gemaakt tussen de regio's in Friesland: de Friese Waddeneilanden, Noordoost Fryslân, Noordwest Fryslân, Leeuwarden, Zuidoost Fryslân en Zuidwest Fryslân (figuur 1.1).

De regio Noordoost Fryslân is een krimpregio en de regio's de Friese Waddeneilanden, Noordwest Fryslân en Zuidoost Fryslân zijn anticipeerregio's. Anticipeerregio's hebben nu nog niet met een substantiële en structurele bevolkingskrimp te maken, maar moeten hier in de toekomst wel rekening mee houden. De regio's Leeuwarden en Zuidwest Fryslân zijn stabiel of groeien qua aantal inwoners. Tabel 1.1 laat zien welke gemeente onder welke regio valt en wat de respons per regio was.

Figuur 1.1 Regio's Fryslân ingedeeld naar inwonersaantallen

Bron: AFB Research, bewerkt door het Fries Sociaal Planbureau

Tabel 1.1 Gemeenten en respons per regio

Regio	Gemeenten	Respons per regio (n)
Friese Waddeneilanden	Ameland, Schiermonnikoog, Terschelling, Vlieland	9
Noordoost Fryslân	Achtkarspelen, Dantumadiel, Dongeradeel, Ferwerderadiel, Kollumerland, Tytsjerksteradiel	63
Noordwest Fryslân	Franekeradeel, Harlingen, Het Bildt, Leeuwarderadeel, Littenseradiel, Menameradiel	47
Leeuwarden	Leeuwarden	28
Zuidoost Fryslân	Heerenveen, Ooststellingwerf, Opsterland, Smallingerland, Weststellingwerf	66
Zuidwest Fryslân	De Fryske Marren, Súdwest-Fryslân	84
Totaal		297

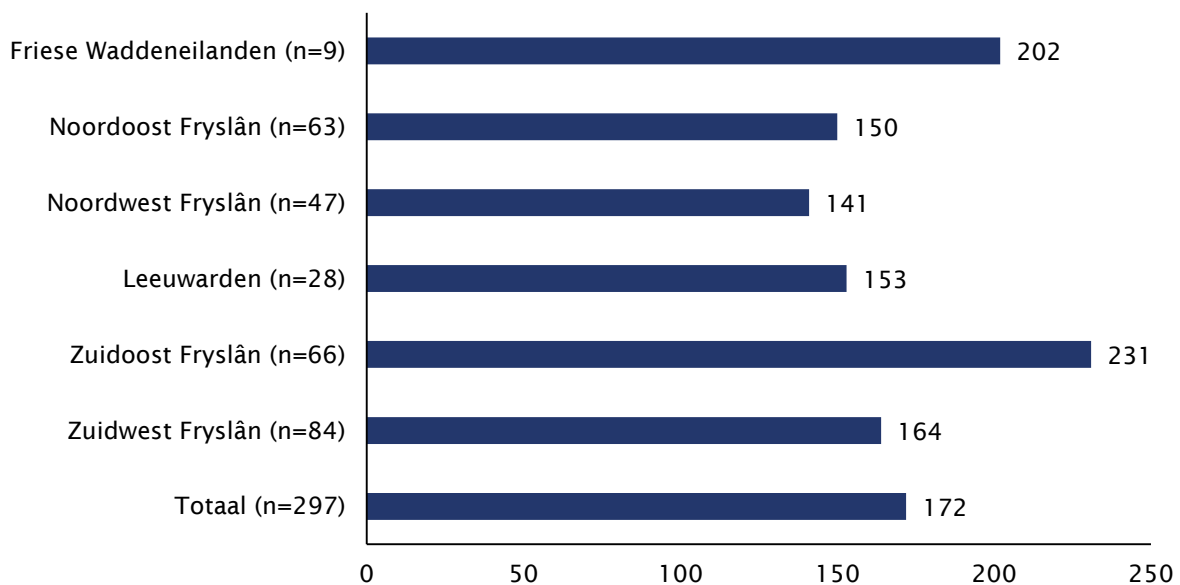
2. Leden

In het tweede hoofdstuk wordt er ingegaan op het aantal leden en de samenstelling van het ledenbestand. Verder wordt de ontwikkeling van het ledenaantal beschreven.

2.1 Aantal leden

Het gemiddelde aantal leden van de sportverenigingen die mee hebben gedaan aan het onderzoek is 172 (figuur 2.1). Zuidoost Fryslân heeft gemiddeld het hoogste aantal leden per vereniging (231 leden). In Noordwest Fryslân is dit een stuk lager met gemiddeld 141 leden per vereniging.

Figuur 2.1 Gemiddeld aantal leden per vereniging in regio's (% verenigingen, n=297)

Ongeveer een kwart van de leden is donateur (tabel 2.1). Er zijn aanzienlijke verschillen in de omvang van de verenigingen. Verenigingen met een eigen accommodatie zijn gemiddeld twee keer zo groot dan verenigingen zonder. Volgens de [ledental-cijfers van NOC*NSF](#) (2014) telt de gemiddelde sportvereniging in Nederland 215 leden. Dat cijfer is in Fryslân lager.

Tabel 2.1 Gemiddeld aantal sportende en niet sportende leden bij sportverenigingen (%verenigingen, n=297)

	Totaal	Omvang			Eigen accommodatie	
		Klein	Middel	Groot	Ja	Nee
Aantal sportende leden	135	50	146	334	184	97
Aantal niet sportende leden en donateurs	51	9	37	166	70	35

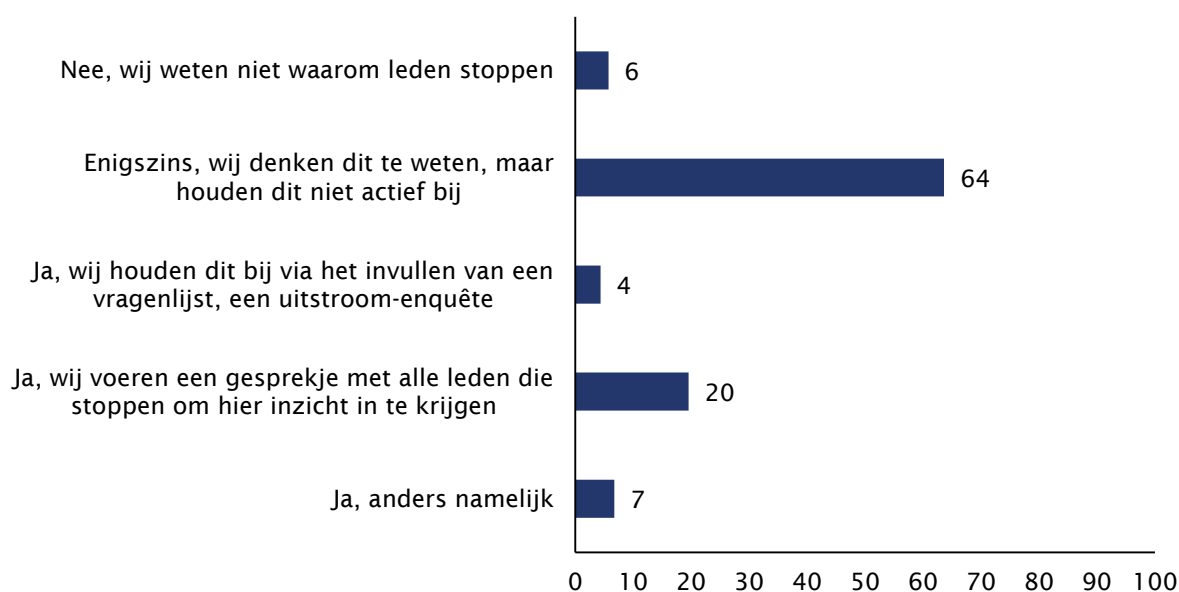
Het aantal leden van een vereniging is niet constant, maar verandert door de tijd. Gemiddeld waren er vorig jaar/seizoen evenveel afmeldingen als aanmeldingen (elf aan/afmeldingen, tabel 2.2). In totaal zagen de 297 verenigingen 2888 leden vertrekken en zij mochten er 2989 verwelkomen. Ten opzichte van het totale ledenbestand vertrok gemiddeld ruim 6% van de leden per vereniging en was de aanwas ook ruim 6%. Alleen de grote verenigingen en de verenigingen met een eigen accommodatie hebben meer aanmeldingen dan afmeldingen.

Tabel 2.2 Gemiddeld aantal en percentage aan- en afmeldingen vorig jaar/seizoen

	Totaal	Omvang			Eigen accommodatie	
	(n=297)	Klein (n=145)	Middel (n=96)	Groot (n=56)	Ja (n=127)	Nee (n=170)
Aantal afmeldingen	11	6	15	18,8	13,2	9,4
Aantal aanmeldingen	11	5,6	13	22,8	13,7	9
% afmeldingen	6,4	10,7	8,6	4	5,4	7,9
% aanmeldingen	6,4	10	7,4	4,9	5,6	7,5

Ongeveer een derde van de verenigingen houdt systematisch bij wat de belangrijkste redenen zijn voor het beëindigen van het lidmaatschap (figuur 2.2). 64% van de verenigingen houdt dit niet actief bij, maar denk het wel enigszins te weten. Een klein deel (6%) weet niet waarom hun leden stoppen.

Figuur 2.2 Systematisch nagaan belangrijkste redenen beëindigen lidmaatschap (% verenigingen, n=297)¹

De verenigingen zijn ook gevraagd naar de ontwikkeling van het ledenaantal in de afgelopen twee jaar (tabel 2.3). Ruim een derde zegt dat het ledenaantal is gedaald, 45% antwoordt dat het ledenaantal hetzelfde is gebleven en bijna een kwart spreekt van een groeiend aantal leden. Verder hebben de verenigingen hun verwachtingen voor het komend jaar uitgesproken.

¹ Door afrondingsverschillen kan het totaal niet op 100 procent uitkomen.

Twee op de tien denkt dat er het komend jaar sprake zal zijn van een afname, ruim twee derde verwacht dat het aantal leden hetzelfde zal blijven en elf procent denkt dat het ledental zal stijgen.

Op de vraag of de ontwikkeling in het ledental een bedreiging is voor de toekomst van de club zegt één op de drie verenigingen dat dit het geval is, in de meeste gevallen op langere termijn. Dit geldt vooral voor kleine verenigingen. Ruim twee derde denkt niet dat de ontwikkeling van het ledenaantal een bedreiging vormt.

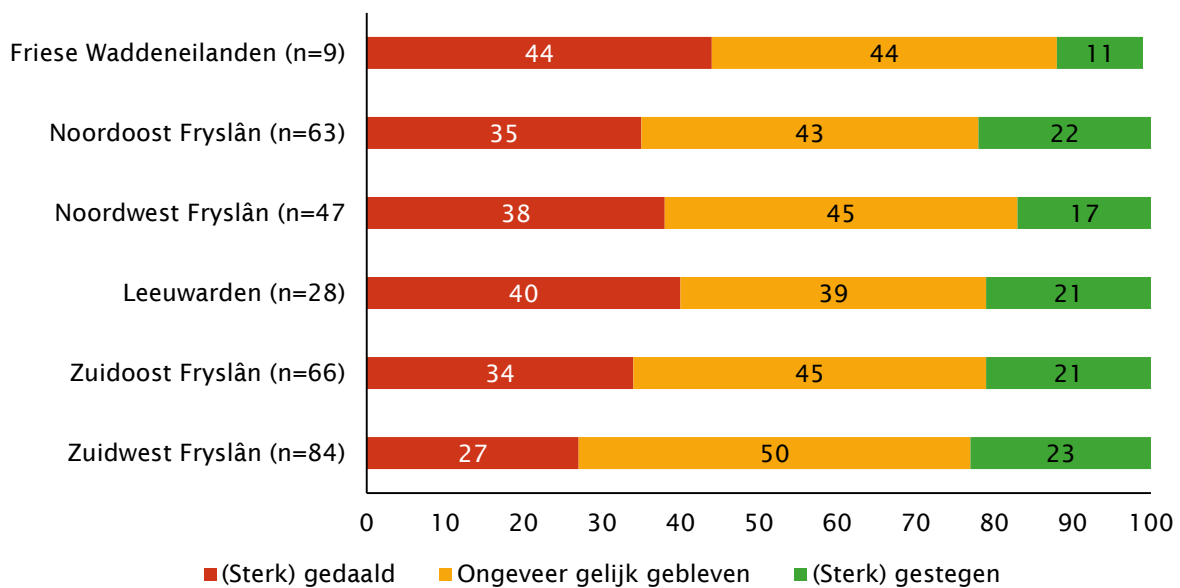
Tabel 2.3 Ontwikkeling in het aantal leden van sportverenigingen (% verenigingen)²

	Totaal	Omvang			Eigen accommodatie	
	(n=297)	Klein (n=145)	Middel (n=96)	Groot (n=56)	Ja (n=127)	Nee (n=170)
<i>In de laatste twee jaar</i>						
Afname	34	36	34	29	33	35
Hetzelfde	45	49	43	41	42	48
Toename	21	15	23	30	26	17
<i>Verwachting komend jaar</i>						
Afname	19	20	21	13	17	21
Hetzelfde	69	72	66	70	68	71
Toename	11	8	14	18	16	9
<i>Ontwikkeling ledental is een bedreiging voor de toekomst van de club</i>						
Ja op korte termijn	6	10	2	2	5	7
Ja op langere termijn	25	31	23	13	21	28
Nee, voorlopig niet	58	54	60	64	60	56
Nee	11	5	15	21	14	9

Op de Friese Waddeneilanden en in Leeuwarden had rond de 40% van de verenigingen in de afgelopen twee jaar te maken met een daling van het ledenaantal (figuur 2.3). In Zuidwest Fryslân was dit 27%. In deze regio zijn er ook de meeste verenigingen waarbij het ledenaantal is gestegen in de afgelopen twee jaar.

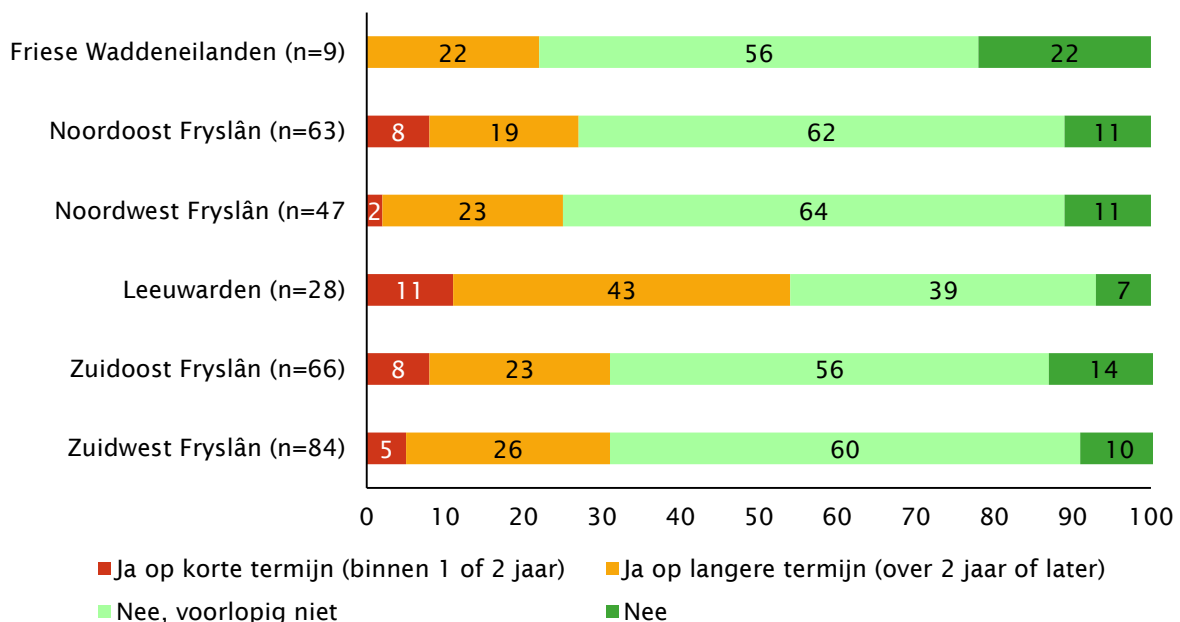
² Door afrondingsverschillen kan het totaal niet op 100 procent uitkomen.

Figuur 2.3 Ontwikkeling ledenaantal in de laatste twee jaar per regio (% verenigingen)³

Meer dan de helft van de verenigingen in de regio Leeuwarden zegt dat de ontwikkeling van het ledenaantal op korte- of lange termijn een bedreiging is voor de club. In Noordwest Fryslân zijn de verenigingen positiever. Daar denkt driekwart van de verenigingen dat de ontwikkeling van het ledenaantal voorlopig geen bedreiging voor de club vormt.

Figuur 2.4 Ontwikkeling ledenaantal is een bedreiging voor de club (% verenigingen)

Bijna alle Friese verenigingen (93%) hebben een groeiambitie voor 2018 (Tabel 2.4). Ledenwerving en/of ledenbehoud vormt voor 64% van de Friese verenigingen een speerpunt van beleid.

³ Door afrondingsverschillen kan het totaal niet op 100 procent uitkomen.

38% van de verenigingen wil die ambitie realiseren door voornamelijk leden te werven, een kwart concentreert zich met name op het behoud van leden en bijna een derde heeft wel een groeiambitie, maar heeft daarbij geen bepaalde focus. 7% heeft geen groeiambitie. Landelijk heeft 89% van de verenigingen een ledengroeiambitie voor 2018⁴.

Tabel 2.4 Groeiambitie bij verenigingen (%)

	Totaal		Omvang			Eigen accommodatie	
	(n=297)	Klein (n=145)	Middel (n=96)	Groot (n=56)	Ja (n=127)	Nee (n=170)	
Ja, we willen groeien, voornamelijk door leden te werven	38	43	40	25	34	42	
Ja, we willen groeien door voornamelijk leden te behouden	26	21	25	38	28	24	
Ja, we willen groeien maar hebben geen speerpunten	29	28	29	30	31	27	
Nee, we willen niet groeien	7	8	6	7	7	7	
Totaal	100	100	100	100	100	100	

Tabel 2.5 laat de opbouw van het ledenbestand naar leeftijd zien. Meer dan 30% van de leden zijn volwassenen tussen de 25 en 55 jaar. Meer dan een derde van het ledenbestand bestaat uit jeugdleden tot 18 jaar. (Middel)grote verenigingen hebben meer jeugdleden (tot 18 jaar) dan kleine verenigingen. Daarentegen hebben kleine verenigingen meer senioren van 55 jaar en ouder in het ledenbestand.

Tabel 2.5 Ledenbestand opgebouwd naar leeftijd (% verenigingen)⁵

	Totaal		Omvang			Eigen accommodatie	
	(n=297)	Klein (n=145)	Middel (n=96)	Groot (n=56)	Ja (n=127)	Nee (n=170)	
Jeugdleden tot 12 jaar	21,7	18	26,3	23,2	20,7	22,4	
Jongeren 12 tot 18 jaar	13,8	11,2	14,8	18,9	15,5	12,7	
Jongvolwassenen 18 tot 25 jaar	10	7,3	10,3	16,5	13,1	7,8	
Volwassenen 25 tot 55 jaar	30,6	34,6	25,2	29,6	31,1	30,2	
Senioren 55 jaar en ouder	23,9	28,9	23,5	11,9	19,8	27	
Totaal	100	100	100	100	100	100	

Het ledenbestand qua leeftijd verschilt ook per regio (tabel 2.6). In Noordoost Fryslân zijn significant meer jongeren tot 18 jaar lid dan in Zuidwest Fryslân.

⁴ Mulier Instituut, Verenigingspanel voorjaar 2016

⁵ Door afrondingsverschillen kan het totaal niet op 100 procent uitkomen.

Zuidwest Fryslân heeft daarentegen meer senioren van 55 jaar en ouder dan in Noordoost Fryslân. De verenigingen op de Friese Waddeneilanden hebben relatief veel leden tussen de 25 en 55 jaar.

Tabel 2.6 Ledenbestand opgebouwd naar leeftijd per regio (% verenigingen)⁶

	Friese Wadden- eilanden (n=9)	Noordoost Fryslân (n=63)	Noordwest Fryslân (n=47)	Leeuw- arden (n=28)	Zuidoost Fryslân (n=66)	Zuidwest Fryslân (n=84)
Jeugdleden tot 12 jaar	13,6	23,9	24,6	20,1	20,9	20,4
Jongeren 12 tot 18 jaar	13,4	16,5	12,8	14	14,4	12
Jong- volwassenen 18 tot 25 jaar	13,3	11,7	9,4	8,5	10,9	8,5
Volwassenen 25 tot 55 jaar	45,9	29	29,6	33,2	31,3	28,9
Senioren 55 jaar en ouder	13,8	18,8	23,6	24,2	22,5	30,2
Totaal	100	100	100	100	100	100

⁶ Door afrondingsverschillen kan het totaal niet op 100 procent uitkomen.

2.2 Samenvatting

Het gemiddelde aantal leden van de Friese sportverenigingen die mee hebben gedaan aan het onderzoek is 172, waarvan 78% sportend lid is. Er is variatie in de omvang van de verenigingen. In het afgelopen jaar zagen de verenigingen gemiddeld elf leden vertrekken. De aanwas was ook elf leden.

Bij ruim een derde van de verenigingen is het ledenaantal afgenomen in de laatste twee jaar. Bijna de helft geeft aan dat het ledenaantal hetzelfde is gebleven en 21% spreekt van een groeiend aantal leden. Vooral kleine verenigingen hebben te maken met een afname van het aantal leden. Grote verenigingen zien juist vaker een toename. Voor een derde van de verenigingen is de ontwikkeling van het ledenaantal een bedreiging voor de toekomst van de club. Ruim twee derde denkt niet dat de ledentalontwikkeling een bedreiging vormt.

Bijna alle Friese verenigingen (93%) hebben een groeiambitie voor 2018. Landelijk heeft een vergelijkbaar deel (89%) van de verenigingen een ledengroeiambitie voor 2018⁷.

Het ledenbestand van de Friese verenigingen bestaat gemiddeld voor 28% uit volwassenen tussen de 25 en 55 jaar. Meer dan een derde bestaat uit jeugdleden tot achttien jaar. (Middel)grote verenigingen hebben meer jeugdleden dan kleine verenigingen. Daarentegen hebben kleine verenigingen meer senioren die lid zijn.

⁷ Mulier Instituut, Verenigingspanel voorjaar 2016

3. Verenigingskader

Het derde hoofdstuk gaat over het aantal medewerkers (vrijwillig en betaald) en de vraag naar vrijwilligers en kaderleden.

3.1 Vrijwilligers en betaalde krachten

Gemiddeld telt een sportvereniging in Fryslân 28 vrijwilligers en twee betaalde krachten⁸ (tabel 3.1). Dat brengt het totaal aantal medewerkers in een vereniging op gemiddeld dertig. Bij grote verenigingen en bij verenigingen met een eigen accommodatie zijn er relatief veel vrijwilligers en betaalde medewerkers. Er zijn ook verschillen tussen de regio's in Friesland. De verenigingen in de regio's Leeuwarden, Zuidoost Fryslân en Zuidwest Fryslân hebben meer vrijwilligers dan gemiddeld (28 vrijwilligers) in Fryslân en de andere regio's minder. De regio Noordwest Fryslân heeft met gemiddeld negentien vrijwilligers het laagste aantal.

Tabel 3.1 Gemiddeld aantal vrijwilligers en betaalde krachten

	Totaal (n=297)	Omvang			Eigen accommodatie	
		Klein (n=145)	Middel (n=96)	Groot (n=56)	Ja (n=127)	Nee (n=170)
Vrijwilligers	28,2	9,4	28,1	75,9	43,2	17,1
Betaalde medewerkers	1,7	0,6	1,8	4,3	2,4	1,2
Totaal	29,9	10	30	80,3	45,6	18,3

27% van de verenigingen heeft voldoende vrijwilligers en is niet op zoek naar nog meer vrijwilligers (tabel 3.2). Meer dan de helft van de verenigingen heeft weliswaar voldoende vrijwilligers, maar is toch op zoek naar uitbreiding. 20% heeft een vrijwilligerstekort. Landelijk⁹ heeft 14% van de verenigingen te maken met een vrijwilligerstekort. Het zijn met name de grote verenigingen die op zoek zijn naar nieuwe vrijwilligers.

Tabel 3.2 Beschikking over voldoende vrijwilligers bij sportverenigingen in Fryslân (% verenigingen)

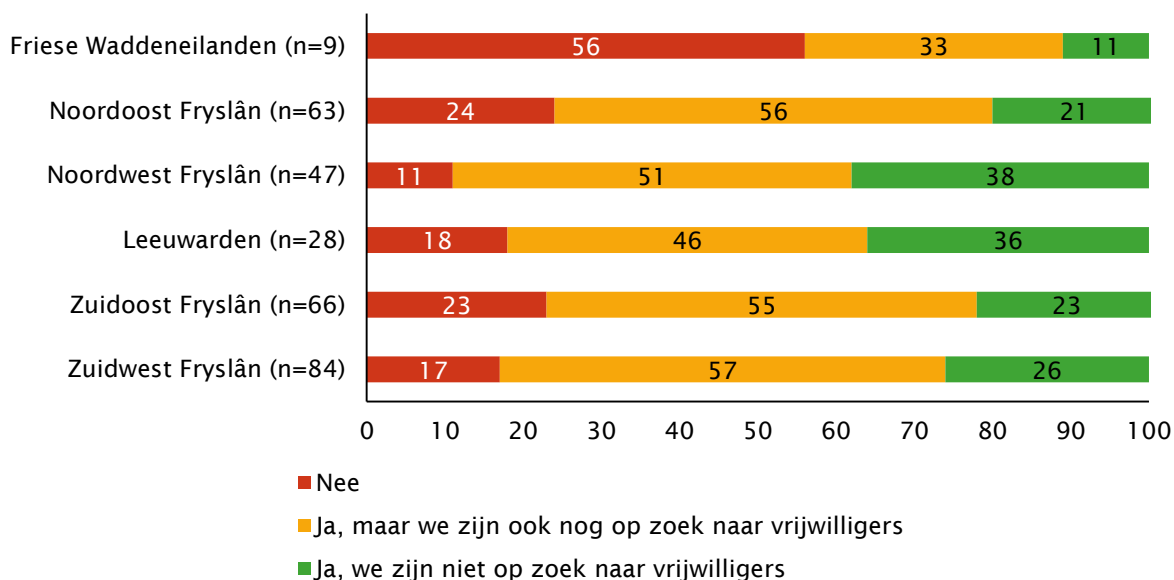
	Totaal (n=297)	Omvang			Eigen accommodatie	
		Klein (n=145)	Middel (n=96)	Groot (n=56)	Ja (n=127)	Nee (n=170)
Ja, we zijn niet op zoek naar vrijwilligers	27	39	17	11	17	34
Ja, maar we zijn ook nog op zoek naar vrijwilligers	54	45	56	71	60	49
Nee	20	16	27	18	23	18
Totaal	100	100	100	100	100	100

⁸ In dit onderzoek verstaan we onder vrijwilligers die mensen die in beginsel onbetaald en onverplicht een functie in de sport vervullen. Personen die van de vereniging een onkostenvergoeding ontvangen op basis van declaraties of een belastingvrije vrijwilligersvergoeding (van maximaal €1500,- per jaar) krijgen, rekenen wij wel tot de vrijwilligers. Betaalde medewerkers ontvangen een salaris, loon voor hun werkzaamheden.

⁹ Mulier Instituut, Verenigingspanel voorjaar 2016

Meer dan de helft van de verenigingen op de Friese Waddeneilanden heeft een tekort aan vrijwilligers (figuur 3.1). In Noordoost Fryslân en Zuidoost Fryslân is dit bijna een kwart van de verenigingen. In Noordwest Fryslân zijn de verenigingen het meest tevreden over het aantal vrijwilligers. Maar 11% van de verenigingen in Noordwest Fryslân heeft een tekort. Dit is opvallend, want gemiddeld hebben ze het laagste aantal vrijwilligers per vereniging (tabel 3.1)

Figuur 3.1 Beschikking over voldoende vrijwilligers per regio (% verenigingen)

Bijna twee derde van de verenigingen (64%) heeft één of meer openstaande vacatures voor vrijwilligers en/of betaalde medewerkers (tabel 3.3). Bij een derde van alle verenigingen gaat het om enkele vacatures voor niet cruciale posities, maar bij 28% van de verenigingen betreft het wel vacatures op dergelijke posities. Bij 2% van de verenigingen zijn naar eigen zeggen te veel openstaande vacatures. Er zijn relatief veel kleine verenigingen zonder openstaande vacatures. Dit is vergelijkbaar met het landelijke beeld¹⁰. 84% van de grote verenigingen heeft wel vacatures. Vooral in de regio's de Friese Waddeneilanden en Zuidoost Fryslân zijn relatief veel vacatures op cruciale posities. In Noordwest Fryslân heeft meer dan de helft van de verenigingen geen enkele vacature (cijfers niet in tabel).

Tabel 3.3 Openstaande vacatures (%)¹¹

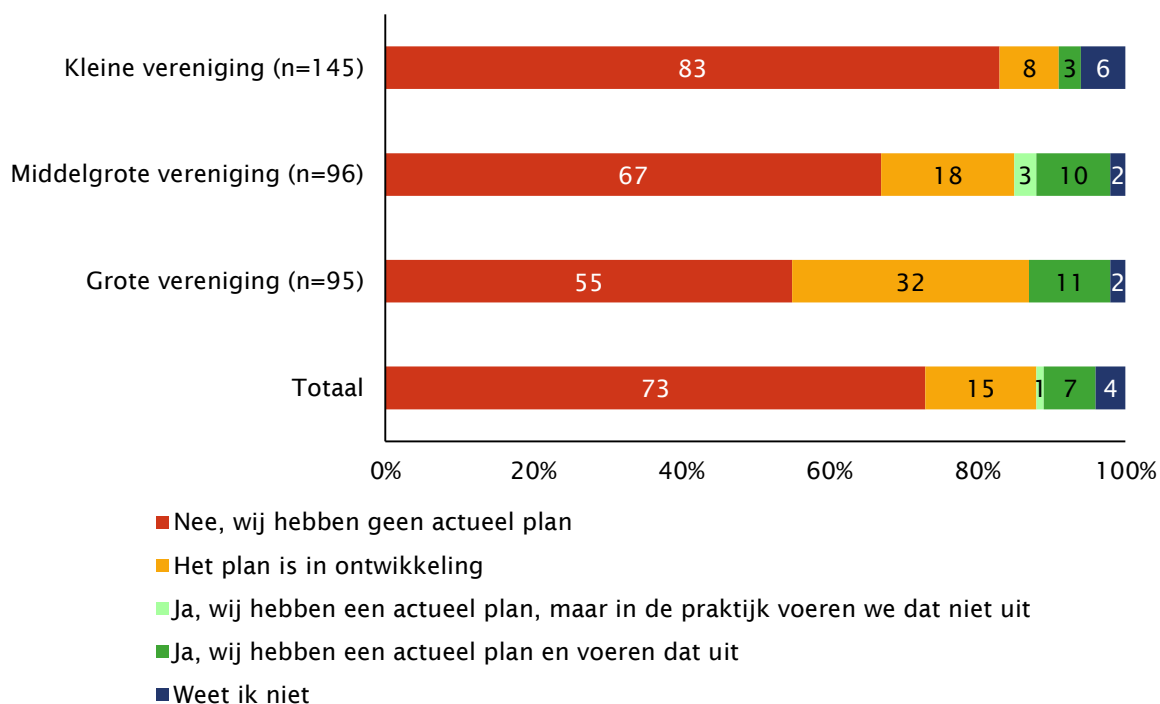
	Totaal		Omvang			Eigen accommodatie	
	(n=297)	Klein (n=145)	Middel (n=96)	Groot (n=56)	Ja (n=127)	Nee (n=170)	
We hebben geen enkele vacature	36	53	22	16	19	49	
Enkele vacatures maar niet op cruciale posities	34	26	40	45	40	29	
Enkele vacatures en op cruciale posities	28	20	36	36	37	22	
Te veel vacatures	2	1	2	4	4	1	
Totaal	100	100	100	100	100	100	

¹⁰ Mulier Instituut, Verenigingspanel voorjaar 2016

¹¹ Door afrondingsverschillen kan het totaal niet op 100 procent uitkomen.

8% van de verenigingen heeft een actueel plan ten aanzien van het omgaan met vrijwilligers en betaalde medewerkers zoals werving en behoud, waarbij 1% dat plan niet in de praktijk uitvoert (figuur 3.2). Bij 15% is een dergelijk plan in ontwikkeling, maar bij de meerderheid (73%) ontbreekt een dergelijk plan. Zo'n plan is relatief vaak aan te treffen onder (middel)grote verenigingen.

Figuur 3.2 Plan op papier hoe om te gaan met vrijwilligers en betaalde medewerkers (% verenigingen)

Bijna een derde van de verenigingen heeft (op papier) voor vrijwel alle functies voor vrijwilligers en kader een uitgewerkte taakomschrijving (tabel 3.4), 44% van de verenigingen heeft die voor enkele functies en ongeveer een kwart van de verenigingen heeft geen uitgewerkte taakomschrijvingen. Onder grote verenigingen en verenigingen met eigen accommodatie zijn dergelijke taakomschrijvingen meer gemeengoed dan onder kleine verenigingen en verenigingen zonder eigen accommodatie.

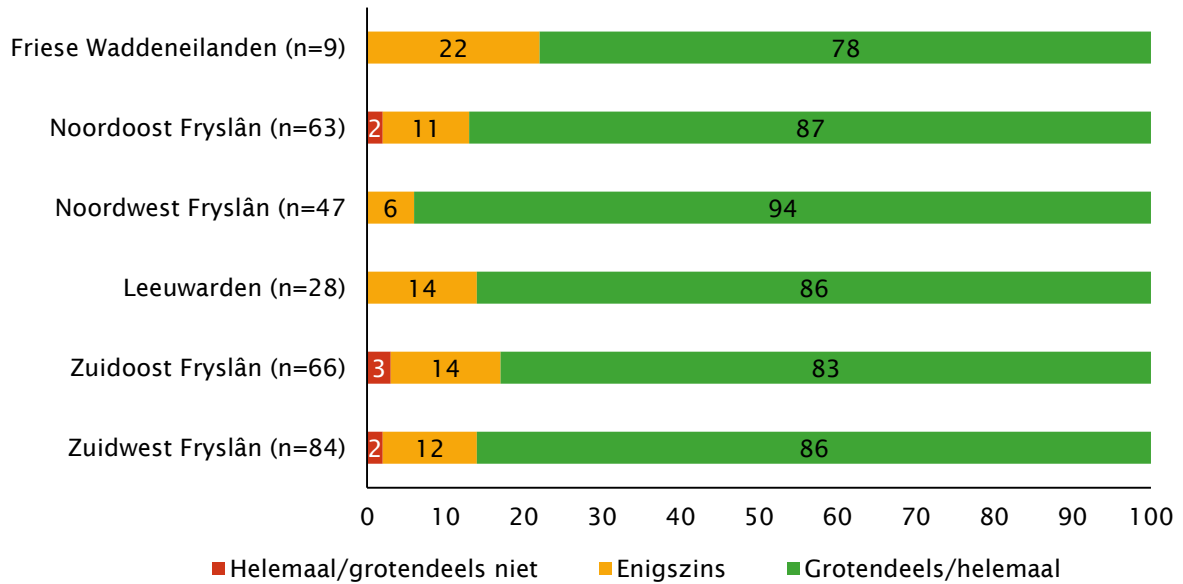
Tabel 3.4 Uitgewerkte taakomschrijvingen (op papier) voor functies (% verenigingen)¹²

	Totaal (n=297)	Omvang			Eigen accommodatie	
		Klein (n=145)	Middel (n=96)	Groot (n=56)	Ja (n=127)	Nee (n=170)
Vrijwel alle functies van vrijwilligers/kader	31	25	36	39	35	28
Enkele functies van vrijwilligers/kader	44	39	46	55	50	41
Geen enkele functie van vrijwilligers/kader	24	36	18	5	15	31
Totaal	100	100	100	100	100	100

¹² Door afrondingsverschillen kan het totaal niet op 100% uitkomen.

Aan de verenigingen is een stelling betreffende de samenwerking tussen bestuur, commissies, vrijwilligers en andere betrokkenen voorgelegd. Een grote meerderheid (87%) zegt dat er een goede samenwerking is tussen bestuur, commissies, vrijwilligers en andere betrokkenen (figuur 3.3). Bij twee procent laat de samenwerking te wensen over. Vooral in Noordwest Fryslân zijn ze erg tevreden over de samenwerking.

Figuur 3.3 Er bestaat een goede samenwerking tussen bestuur, commissies, vrijwilligers en andere betrokkenen (% verenigingen)

3.2 Trainers

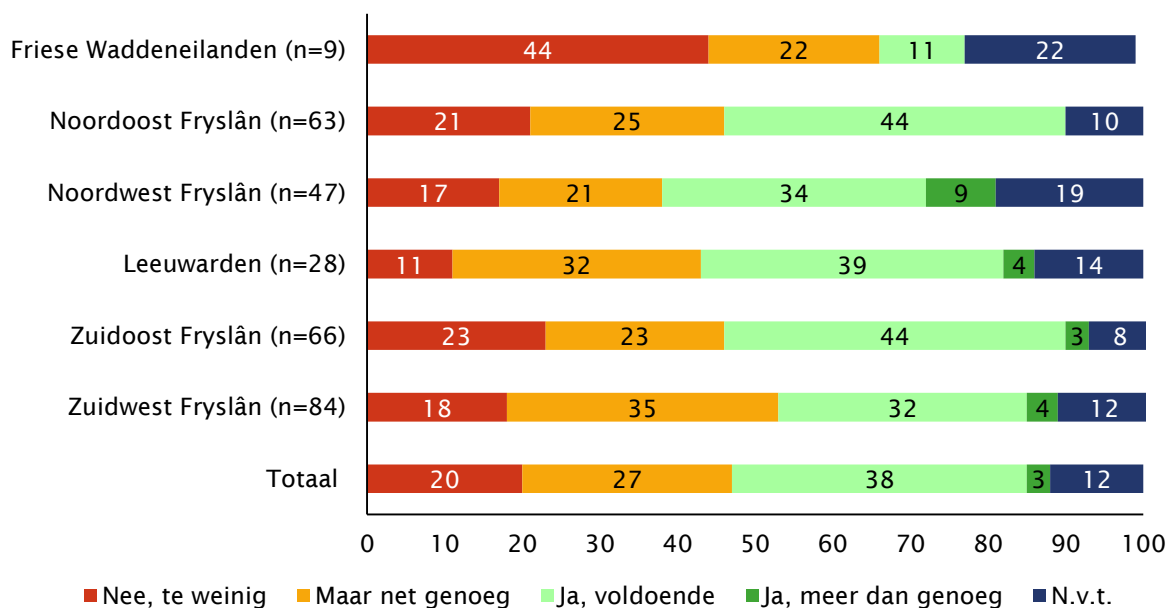
Twee derde van de verenigingen beschikt over voldoende trainers (instructeurs, docenten, leraren; tabel 3.5).

Tabel 3.5 Beschikking over voldoende trainers bij sportverenigingen in Fryslân (%)¹³

	Totaal (n=297)	Omvang			Eigen accommodatie	
		Klein (n=145)	Middel (n=96)	Groot (n=56)	Ja (n=127)	Nee (n=170)
Ja	66	63	70	70	68	65
Nee	23	20	29	21	25	22
N.v.t.	10	17	1	9	7	13
Totaal	100	100	100	100	100	100

Ruim 40% van de verenigingen in Fryslân beschikt over voldoende gekwalificeerde, opgeleide trainers (figuur 3.4). Een kwart (27%) heeft er maar net genoeg en 20% van de verenigingen heeft er te weinig. Bij 12% van de verenigingen speelt dit thema niet, omdat er geen trainingen, lessen of cursussen worden gegeven. Bijna de helft (44%) van de verenigingen op de Friese Waddeneilanden heeft een gebrek aan gekwalificeerde opgeleide trainers. In de regio Leeuwarden is dit maar 11%.

Figuur 3.4 Beschikking over voldoende gekwalificeerde, opgeleide trainers bij sportverenigingen in Fryslân (%)

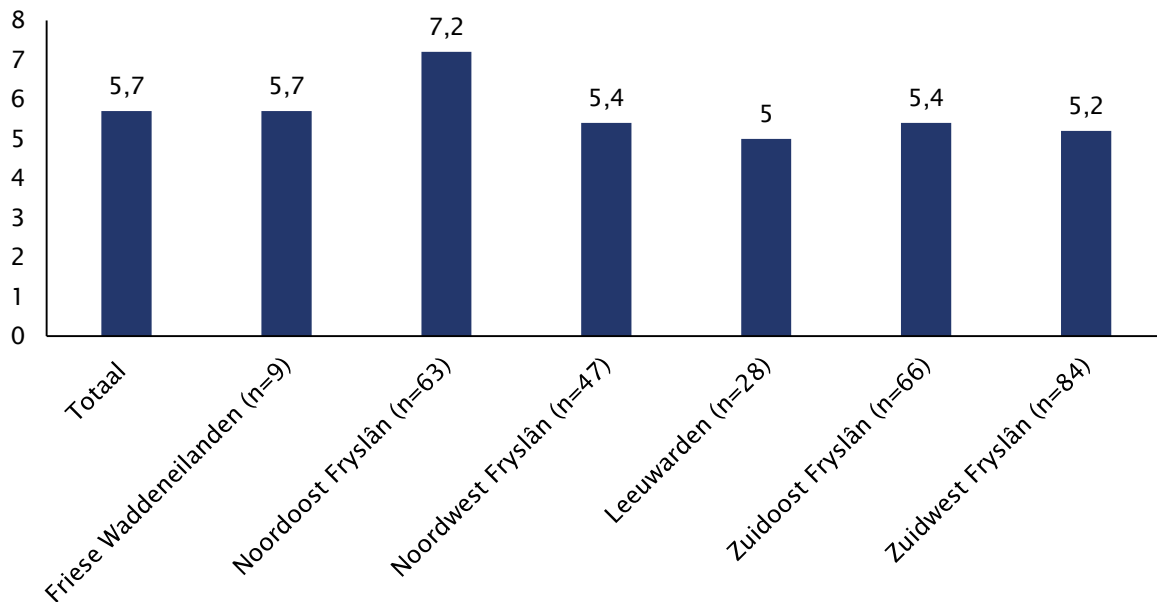

¹³ Door afrondingsverschillen kan het totaal niet op 100% uitkomen.

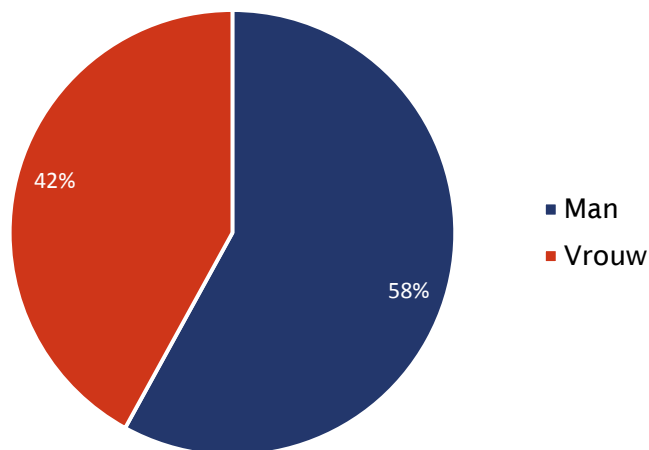
3.3 Bestuur

Gemiddeld hebben sportverenigingen in Fryslân zes bestuursleden (figuur 3.5). In Noordoost Fryslân is dat zeven bestuursleden per vereniging. Dit is opvallend, want gemiddeld hebben verenigingen in Noordoost Fryslân minder leden dan provinciaal. Gemiddeld is 58% van de Friese bestuursleden man en 42% vrouw (figuur 3.6).

Figuur 3.5 Gemiddeld aantal bestuursleden bij sportverenigingen in Fryslân

Figuur 3.6 Geslacht bestuursleden bij sportverenigingen in Fryslân (%)

De gemiddelde leeftijd van bestuursleden is 48 jaar. Er is een significant verschil tussen verenigingen met jeugd en verenigingen zonder jeugd. Bestuursleden van verenigingen met jeugd hebben een gemiddelde leeftijd van 45 jaar (cijfers niet in tabel). Bij verenigingen zonder jeugd is de gemiddelde leeftijd 58 jaar.

3.4 Samenvatting

Vrijwilligers

Gemiddeld telt een sportvereniging in Fryslân 28 vrijwilligers en twee betaalde krachten. Een kwart (27%) van de verenigingen heeft voldoende vrijwilligers en twintig procent heeft te weinig. Bijna twee derde (64%) van de verenigingen heeft één of meer openstaande vacatures. Vooral de grote verenigingen hebben veel vacatures, zowel op cruciale als niet cruciale posities.

Drie kwart (73%) van de verenigingen heeft geen actueel plan ten aanzien van het omgaan met vrijwilligers en betaalde medewerkers zoals werving en behoud. 8% heeft dit wel, waarvan drie verenigingen het plan niet in de praktijk uitvoeren. Een derde van de verenigingen heeft voor vrijwel alle functies een uitgewerkte taakomschrijving.

Trainers

Twee derde (68%) van de Friese sportverenigingen beschikt over voldoende gekwalificeerde, opgeleide trainers. 20% heeft er te weinig en bij 12% van de verenigingen speelt dit thema niet, omdat er geen trainingen, lessen of cursussen worden gegeven.

Bestuur

Gemiddeld hebben sportverenigingen in Fryslân zes bestuursleden, waarvan 58% en 42% vrouw. De gemiddelde leeftijd is 48 jaar.

4. Accommodatie en activiteiten

In dit hoofdstuk gaat het over het bezit van sportaccommodaties, andere faciliteiten en over het aanbod van verenigingen.

4.1 Eigen sportaccommodaties

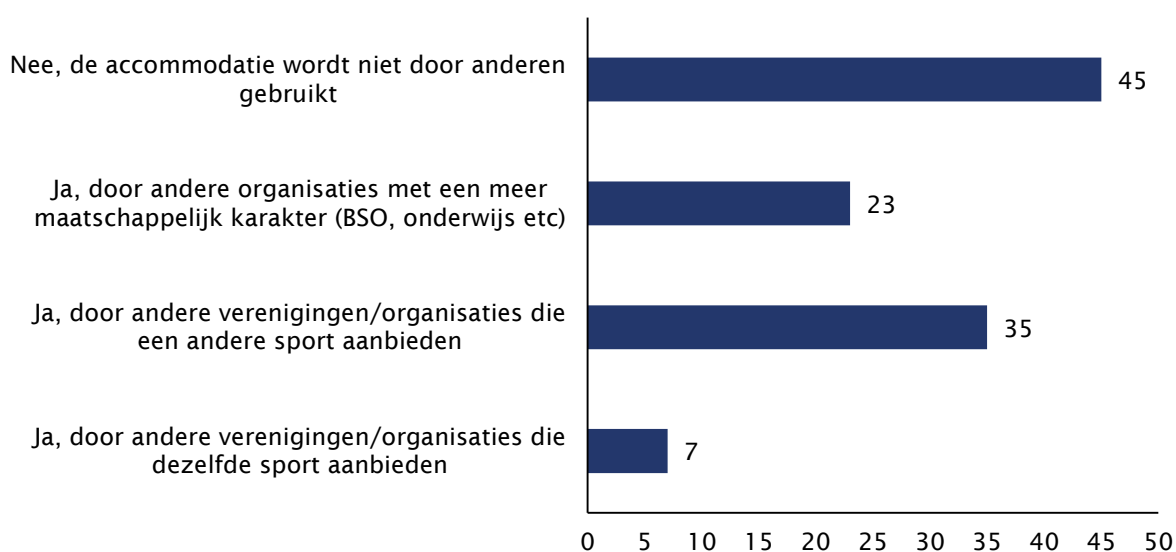
Een derde van de sportverenigingen (32%) beschikt over een eigen accommodatie, 11% beschikt over een accommodatie maar deelt de voorzieningen met een of meer andere verenigingen (tabel 4.1). Meer dan de helft (57%) heeft geen eigen accommodatie. Het zijn met name grote verenigingen en de buitensportverenigingen die beschikken over een eigen accommodatie.

Tabel 4.1 Beschikking over een eigen accommodatie (% verenigingen)¹⁴

	Totaal	Omvang		
	(n=297)	Klein (n=145)	Middel (n=96)	Groot (n=56)
Eigen accommodatie	32	20	30	64
Min of meer	11	7	17	13
Geen eigen accommodatie	57	73	53	23
Totaal	100	100	100	100

Er is aan de verenigingen die een eigen accommodatie hebben gevraagd of hun accommodatie ook door anderen wordt gebruikt, waarbij ze meerdere antwoorden konden geven (figuur 4.1). Bijna de helft (45%) geeft aan dat ze de accommodatie niet delen. Een derde van de verenigingen deelt de accommodatie met een andere vereniging/organisatie die een andere sport aanbiedt. Een kwart van de verenigingen geeft aan dat hun accommodatie wordt gebruikt door organisaties met een meer maatschappelijk karakter, zoals buitenschoolse opvang. 7% van de verenigingen deelt de accommodatie met een vereniging die dezelfde sport aanbiedt.

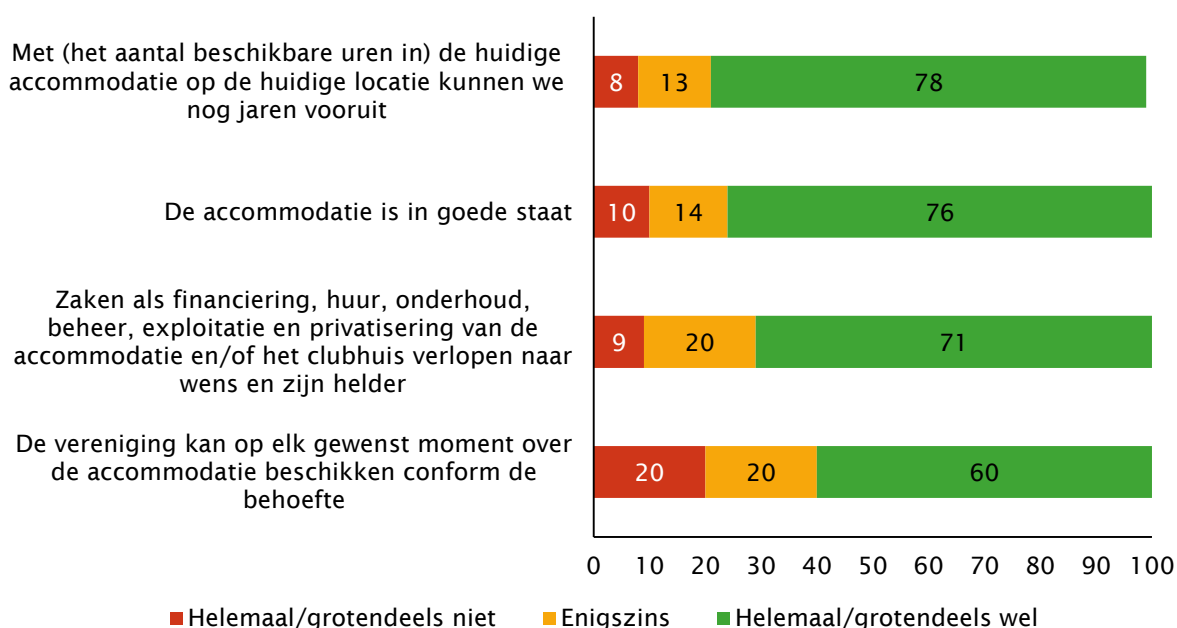
Figuur 4.1 Accommodatiegebruik door anderen (% verenigingen, n=140)

¹⁴ Door afrondingsverschillen kan het totaal niet op 100% uitkomen.

In het algemeen geldt dat de verenigingen positief zijn over de sportaccommodaties. Ruim driekwart (78%) zegt dat het nog jaren vooruit kan met (het aantal beschikbare uren in) de huidige accommodatie op de huidige locatie (figuur 4.2). Bij 8% is dat niet het geval. Daarnaast verkeert bij 76% de accommodatie/sportvoorziening (veld, zaal, zwembad, clubhuis, kleedkamers, etc.) in goede staat. Bij 10% is dat niet zo. Verder verlopen bij ruim twee derde van de verenigingen (71%) zaken als financiering, huur, onderhoud, beheer, exploitatie en privatisering van de accommodatie en/of het clubhuis naar wens en zijn helder. Bij 9% is dit een knelpunt. Tenslotte geldt voor ruim de helft (60%) dat zij op elke gewenst moment over de accommodatie kan beschikken conform de behoefte, maar bij 20% kan dat niet.

Figuur 4.2 Mening over accommodaties (% verenigingen, n=297)

4.2 Kantine

Vervolgens is gevraagd of de vereniging beschikt over een eigen kantine. 39% heeft een eigen kantine en meer dan de helft heeft dat niet (tabel 4.2). Grote verenigingen en verenigingen met een eigen accommodatie beschikken vaker over een eigen kantine. Dat laatste is min of meer vanzelfsprekend, omdat een kantine doorgaans deel uitmaakt van een eigen sportaccommodatie.

Tabel 4.2 Beschikking over een eigen kantine (% verenigingen) ¹⁵

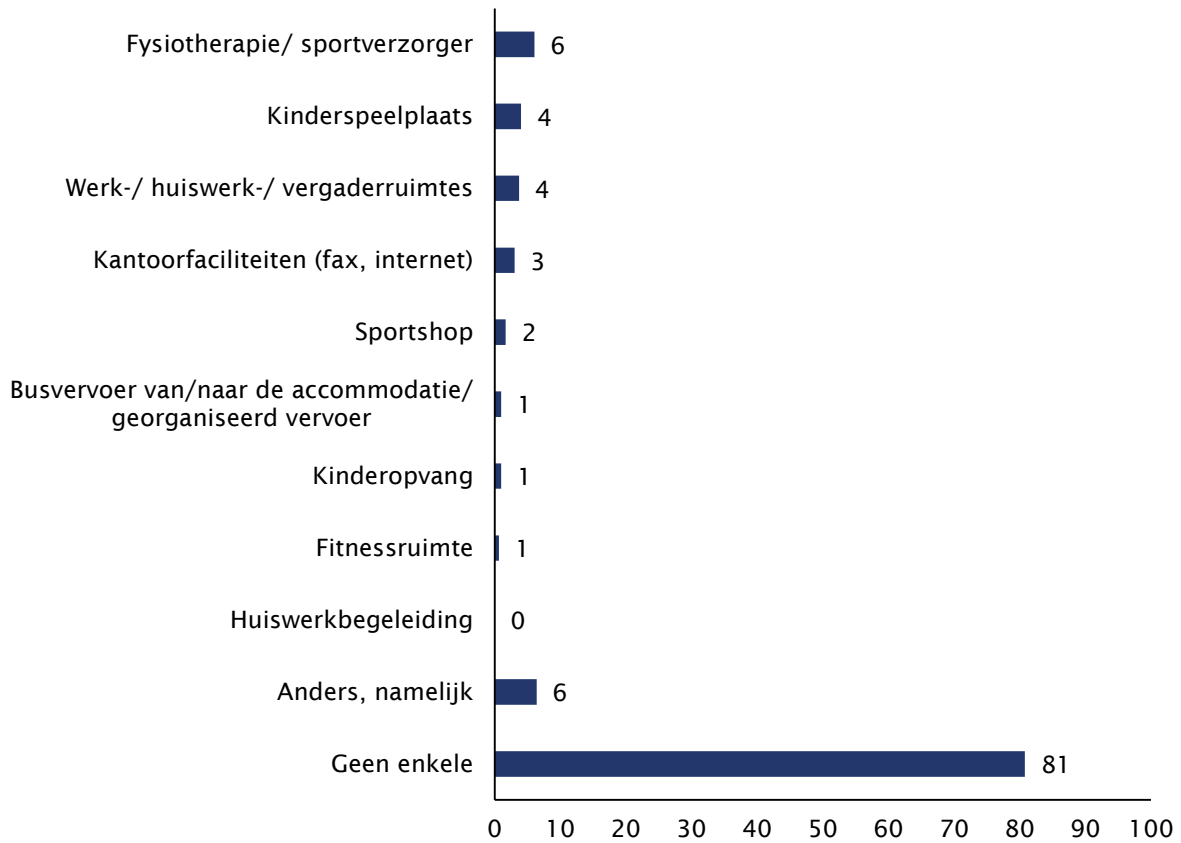
	Totaal (n=297)	Omvang			Eigen accommodatie	
		Klein (n=145)	Middel (n=96)	Groot (n=56)	Ja (n=127)	Nee (n=170)
Eigen kantine	32	17	35	68	69	5
Min of meer, beheert de kantine met andere club(s)	7	5	7	11	14	1
Geen eigen kantine	61	79	57	21	17	94
Totaal	100	100	100	100	100	100

¹⁵ Door afrondingsverschillen kan het totaal niet op 100% uitkomen.

4.3 Faciliteiten

Momenteel biedt 19% van de verenigingen één of meer faciliteiten of voorzieningen aan die niet horen tot het reguliere sportaanbod van een vereniging (figuur 4.3). De twee meest genoemde zijn fysiotherapie (6%) en kinderspeelplaats (4%).

Figuur 4.3 Aanbod van faciliteiten en voorzieningen die ook beschikbaar zijn voor niet-leden en andere organisaties (% verenigingen, n=297)

4.4 Activiteiten

Ruim de helft van de verenigingen (56%) heeft het afgelopen jaar (seizoen) naast het reguliere sportaanbod (trainingen, wedstrijden, competities, lessen en dergelijke) ook andere activiteiten georganiseerd voor de leden, bijvoorbeeld kampen, clinics, bingoavonden, barbecues, feestavonden, toernooien en andere evenementen (tabel 4.3).

Tabel 4.3 Organiseren van activiteiten voor leden (% verenigingen)

	Totaal	Omvang			Eigen accommodatie	
	(n=297)	Klein (n=145)	Middel (n=96)	Groot (n=56)	Ja (n=127)	Nee (n=170)
Voor leden	56	55	56	59	62	52

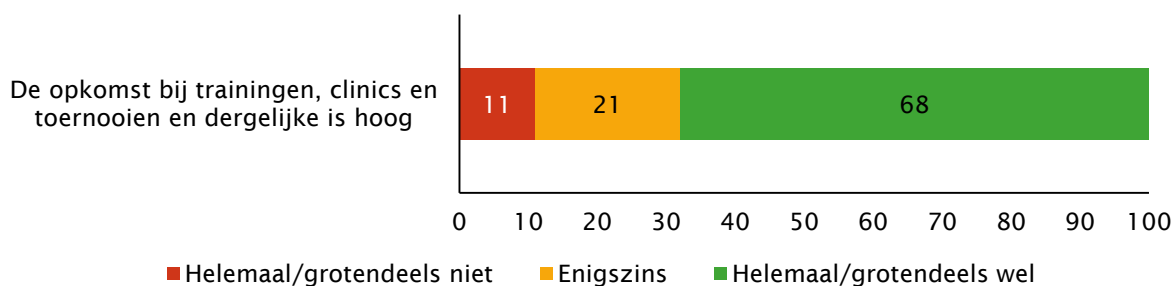
86% van de verenigingen organiseerden (ook) activiteiten die openstonden voor niet-leden, bijvoorbeeld bedrijfswedstrijden, open dagen, schooltoernooien en instuiven (tabel 4.4). Bij drie kwart van de verenigingen (76%) worden zulke activiteiten één tot vier keer per jaar georganiseerd en bij 10% vijf keer per jaar of vaker (cijfers niet in tabel).

Tabel 4.4 Organiseren van activiteiten die openstonden voor niet-leden (% verenigingen)

	Totaal	Omvang			Eigen accommodatie	
	(n=297)	Klein (n=145)	Middel (n=96)	Groot (n=56)	Ja (n=127)	Nee (n=170)
Voor leden en niet-leden	86	85	85	88	91	82

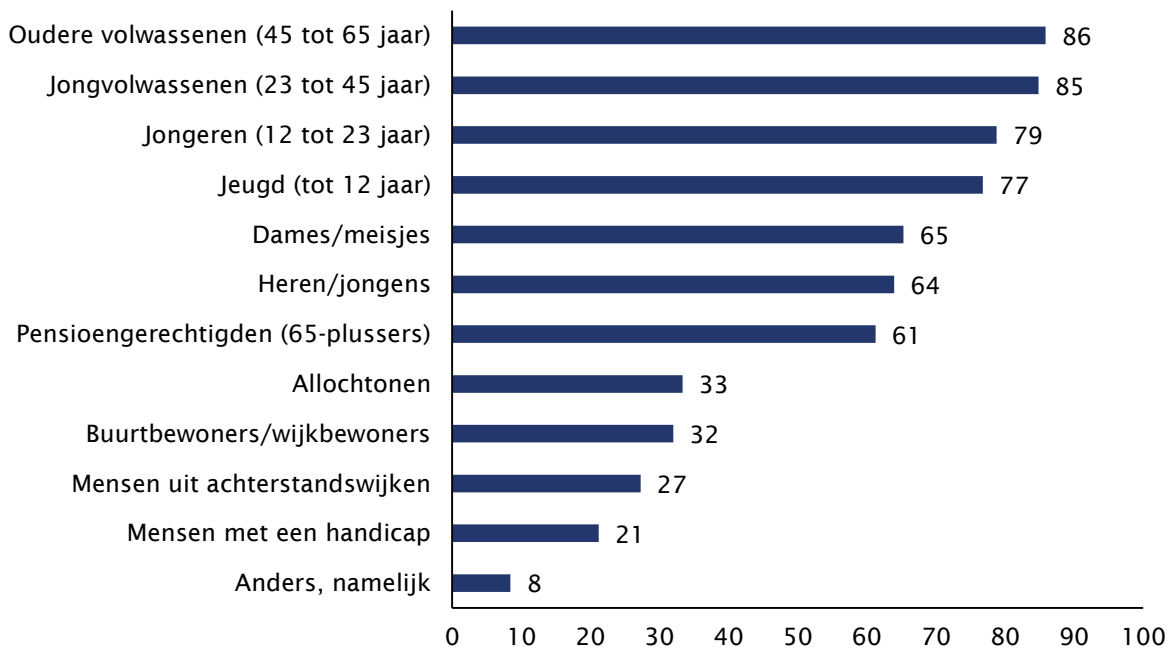
Bij 68% van de verenigingen is de opkomst bij sportactiviteiten zoals trainingen, instuiven, toernooien en dergelijke hoog (figuur 4.4). Bij enkele verenigingen (11%) is de opkomst bij dergelijke activiteiten erg laag.

Figuur 4.4 Opkomst bij sportactiviteiten (% verenigingen, n=297)

Figuur 4.5 laat de doelgroepen zien waar de verenigingen sportaanbod voor hebben. De meeste verenigingen hebben sportaanbod voor jong- en oudere volwassenen (85%). Ook veel verenigingen bieden sportaanbod aan voor jeugd en jongeren. Een aantal verenigingen hebben sportaanbod voor allochtonen of mensen met een handicap. Er zijn geen grote verschillen tussen de regio's in Fryslân. Alleen de verenigingen op de Friese Waddeneilanden wijken af van de andere regio's. Veel verenigingen op de Friese Waddeneilanden hebben aanbod voor jeugd en jongeren en maar weinig verenigingen hebben aanbod voor kleinere doelgroepen, zoals allochtonen en mensen met een handicap (cijfers niet in tabel).

Figuur 4.5 Doelgroepen sportaanbod (% , n=297)

4.5 Samenvatting

Eigen sportaccommodaties

43% van de sportverenigingen beschikt (min of meer) over een eigen accommodatie. Het zijn met name de grote verenigingen die beschikken over een eigen accommodatie. Meer dan de helft (55%) van de verenigingen deelt de accommodatie met andere verenigingen of organisaties. Over het algemeen zijn de verenigingen positief over de sportaccommodaties. Ruim driekwart kan nog jaren vooruit met de huidige accommodatie. 39% van de verenigingen beschikt over een eigen kantine. Vooral grote verenigingen en verenigingen met een eigen accommodatie beschikken over een eigen kantine.

Faciliteiten

19% van de verenigingen biedt faciliteiten of voorzieningen aan die niet horen tot het reguliere sportaanbod. De twee meest genoemde zijn fysiotherapie en kinderspeelplaats.

Activiteiten

Ruim de helft (56%) van de verenigingen heeft het afgelopen jaar naast het reguliere sportaanbod ook andere activiteiten georganiseerd voor de leden, zoals een clinic of een barbecue. Veel verenigingen hebben ook activiteiten georganiseerd voor niet-leden. De meeste (85%) verenigingen hebben sportaanbod voor jong- en oudere volwassenen. Ook veel verenigingen bieden sportaanbod aan voor jeugd en jongeren.

5. Beleid

In dit hoofdstuk gaat de aandacht uit naar het beleid van de sportverenigingen en de toekomst van de club. Ook wordt er beschreven welke knelpunten de verenigingen ervaren.

5.1 Beleidsplannen

Minder dan de helft van de verenigingen (43%) heeft de afgelopen vier jaar doelstellingen of plannen op papier gezet met betrekking tot het functioneren van de vereniging en/of de organisatie van verenigingsactiviteiten (tabel 5.1). Onder grote verenigingen en verenigingen met een eigen accommodatie is dit relatief vaker het geval. Het percentage verenigingen met beleidsplannen of geformuleerde doelstellingen is in Fryslân iets lager dan het landelijke cijfer (62%)¹⁶. Het percentage verenigingen met beleidsplannen verschilt ook per regio. In Zuidoost Fryslân heeft meer dan de helft van de verenigingen (55%) plannen op papier gezet en in Noordoost Fryslân 38%.

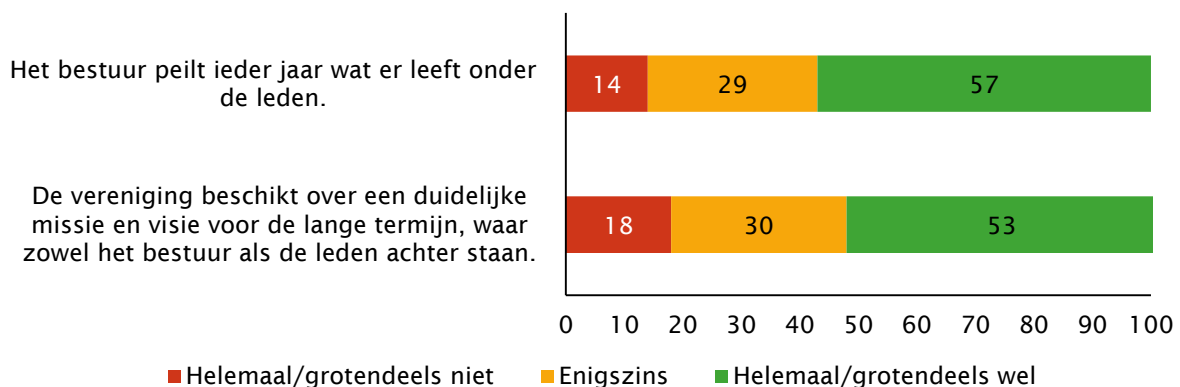
Tabel 5.1 Doelstellingen op plannen op papier gezet in de afgelopen vier jaar (% verenigingen)

	Totaal (n=297)	Omvang			Eigen accommodatie	
		Klein (n=145)	Middel (n=96)	Groot (n=56)	Ja (n=127)	Nee (n=170)
Doelstellingen op papier	43	35	44	63	54	35

De onderwerpen die het meest worden opgenomen in de op papier gezette beleidsstukken zijn werving en behoud vrijwilligers/verenigingskader, ledenwerving en/of ledenbehoud, financiën en activiteiten aanbod (figuur 5.2). In vergelijking met het landelijke beeld is in Fryslân veel aandacht voor jeugd en activiteiten aanbod in beleidsstukken. Landelijk¹⁶ zijn werving en behoud van leden en vrijwilligers, sporttechnische zaken en financiën de vier belangrijkste onderwerpen in beleidsplannen.

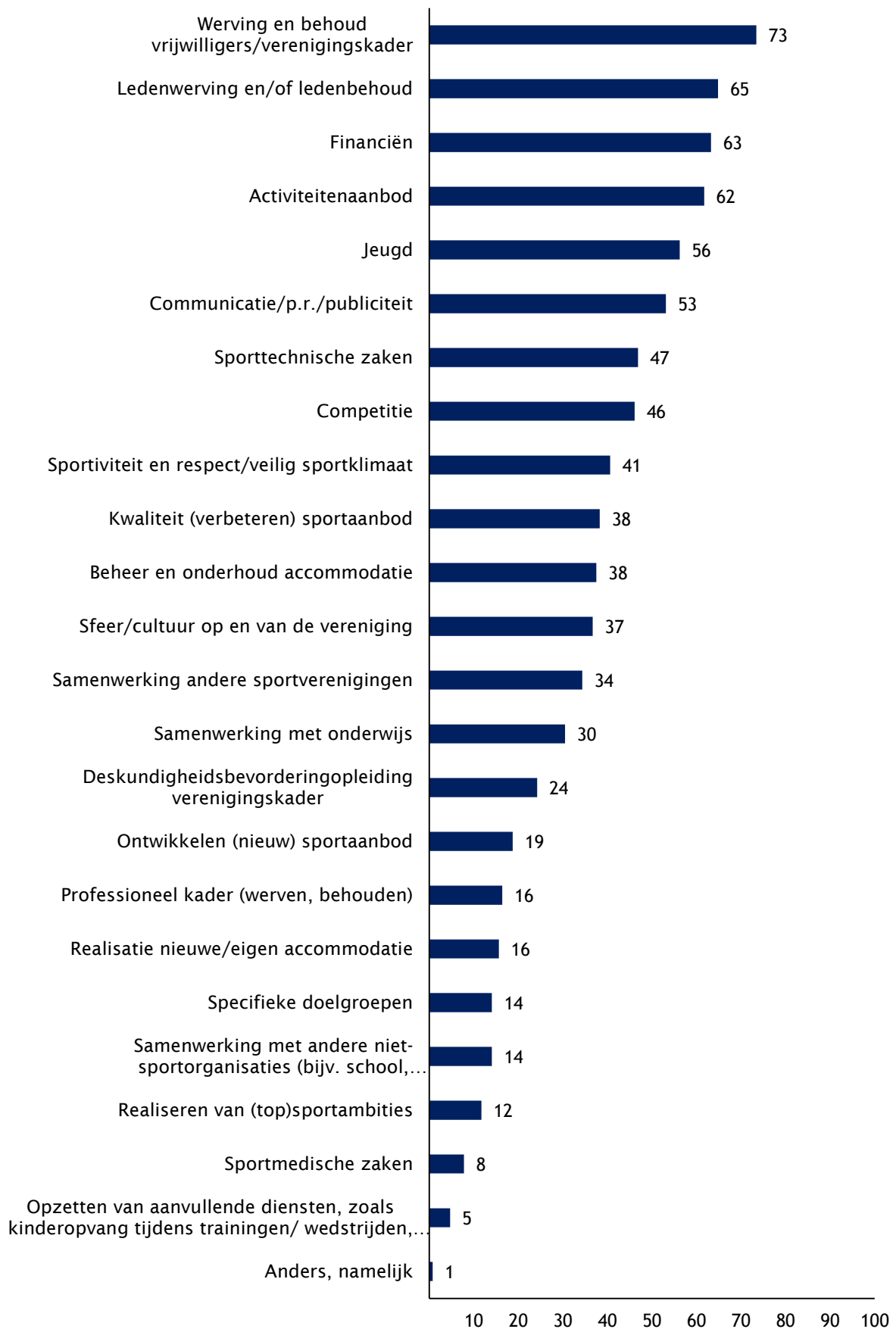
Aan de verenigingen zijn twee algemene stellingen voorgelegd (figuur 5.1). De eerste betreft de mate waarin verenigingen een missie en visie hebben. De helft van de verenigingen (53%) beschikt over een duidelijke missie en visie voor de lange termijn waar zowel bestuur als leden achter staan. Bij 18% is dat (helemaal) niet het geval. Bij meer dan de helft van de verenigingen (57%) peilt het bestuur elk jaar wat er leeft onder de leden. Landelijk beschikt 64% van de verenigingen over een duidelijke missie en visie en peilt 55% van de verenigingsbesturen jaarlijks wat er leeft onder de leden.

Figuur 5.1 Beleid en achterbanpeiling (% verenigingen, n=297)

¹⁶ Mulier Instituut, Verenigingspanel voorjaar 2016

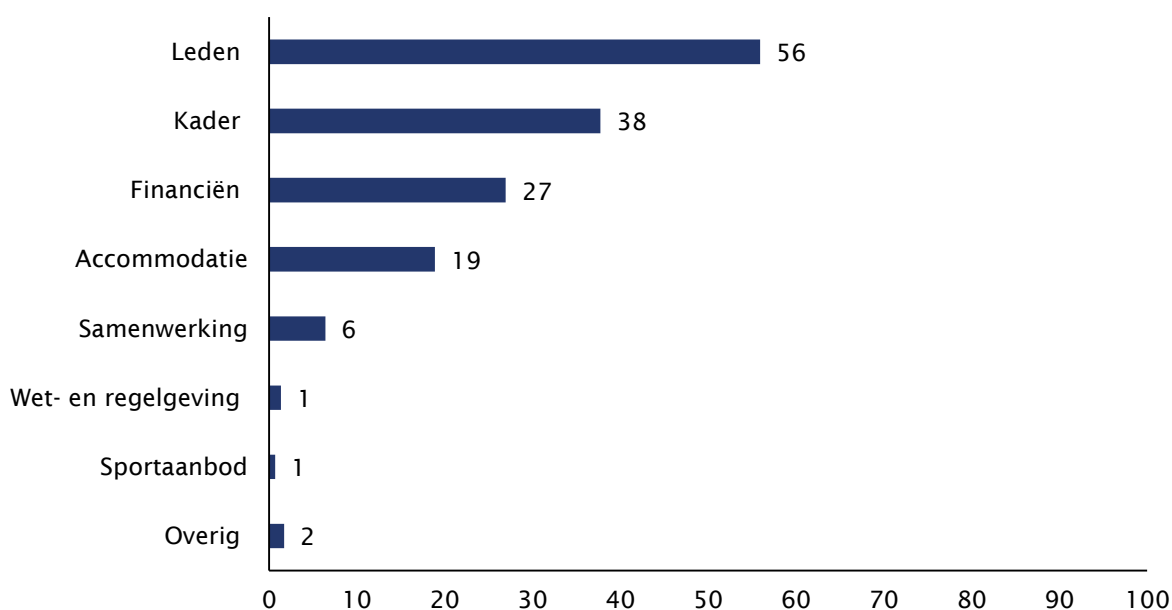
Figuur 5.2 Onderwerpen die aan de orde komen in de plannen en doelstellingen van Friese verenigingen (% verenigingen met doelstellingen, n=128)

5.2 Knelpunten

88% van de sportverenigingen in Fryslân ervaart één of meer knelpunten. Aan de verenigingen met knelpunten is gevraagd op welk terrein zij deze ervaren (figuur 5.3). Meer dan de helft van de verenigingen met knelpunten ervaart deze op het gebied van leden (werving en -behoud). Daarnaast heeft 38% een probleem als het gaat om kader (beschikbaarheid, geschiktheid, behoud). Een kwart van de verenigingen met knelpunten ervaart financiële knelpunten en 19% van de verenigingen heeft knelpunten als het gaat om de accommodatie(s). Slechts een klein deel ervaart knelpunten op het gebied van wet- en regelgeving, waaronder drank- en horecawet.

Figuur 5.3 Ervaren knelpunten (% verenigingen, n=262)

Elke regio ervaart andere knelpunten (tabel 5.2). Vooral in Leeuwarden en op de Friese Waddeneilanden zijn er knelpunten rondom leden. In Noordoost Fryslân zijn er relatief veel verenigingen die geen knelpunten ervaren (19%).

Tabel 5.2 Ervaren knelpunten per regio (% verenigingen, n=262)

	Friese Wadden- eilanden (n=9)	Noordoost Fryslân (n=63)	Noordwest Fryslân (n=47)	Leeuwar- den (n=28)	Zuidoost Fryslân (n=66)	Zuidwest Fryslân (n=84)
Leden	78	59	55	61	50	55
Kader	44	38	40	39	33	38
Financiën		14	32	21	35	32
Accommodatie	44	21	6	21	18	21
Samenwerking		6	4	11	11	4
Wet- en regelgeving		3	2		2	
Sportaanbod		2				1
Overig		3	2			
Geen knelpunten		19	15	11	9	8

5.3 Toekomst vereniging

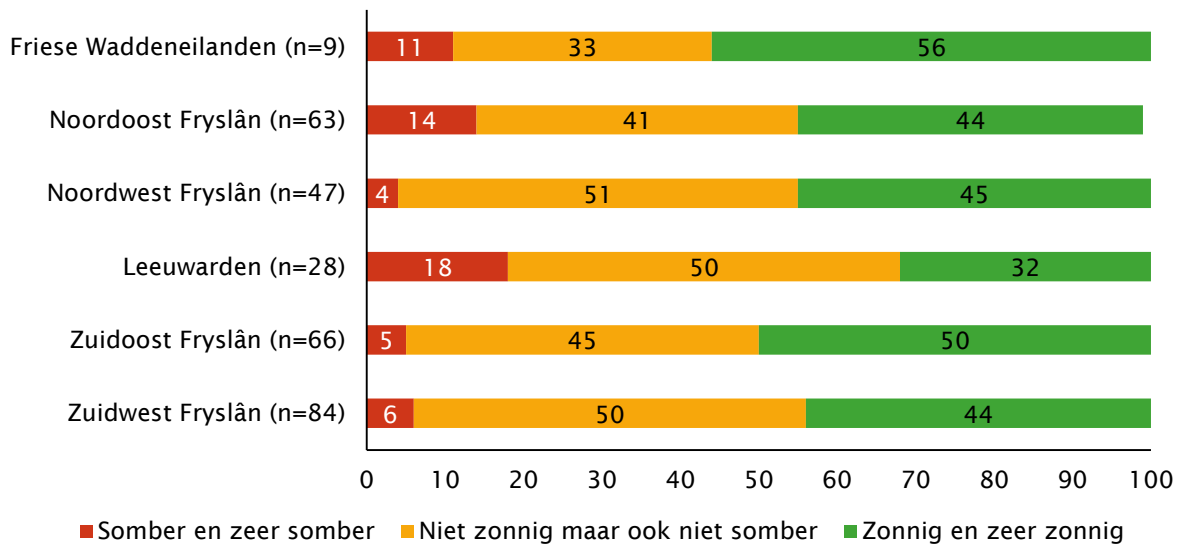
Aan de verenigingen is gevraagd hoe zij de toekomst van de vereniging zien. Bijna de helft van de verenigingen ziet de toekomst zonnig of zeer zonnig in (tabel 5.3). Twee derde van de grote verenigingen is positief over de toekomst en maar een paar verenigingen ziet de toekomst somber in. Bij kleine verenigingen ziet een derde de toekomst (zeer) zonnig in. 13% is (zeer) somber over de toekomst van de vereniging.

Tabel 5.3 Toekomst vereniging (% verenigingen)¹⁷

	Totaal	Omvang			Eigen accommodatie	
	(n=297)	Klein (n=145)	Middel (n=96)	Groot (n=56)	Ja (n=127)	Nee (n=170)
Zeer somber	2	3	-	-	2	2
Somber	7	10	5	2	6	7
Niet zonnig maar ook niet somber	47	53	47	30	39	52
Zonnig	40	32	43	59	44	38
Zeer zonnig	4	2	5	9	9	1
Totaal	100	100	100	100	100	100

Op de Friese Waddeneilanden ziet meer dan de helft (56%) van de verenigingen de toekomst zonnig in (figuur 5.4). In de regio Leeuwarden is dat slechts een derde van de verenigingen. 18% van de verenigingen in Leeuwarden is somber over de toekomst.

Figuur 5.4 Toekomst verenigingen in regio's (% verenigingen, n=297)

¹⁷ Door afrondingsverschillen kan het totaal niet op 100% uitkomen.

5.4 Samenvatting

Beleidsplannen

43% van de verenigingen heeft de afgelopen vier jaar doelstellingen of plannen op papier gezet. Grote verenigingen doen dit vaker dan kleine verenigingen. Meer dan de helft (53%) van de verenigingen beschikt over een duidelijke missie en visie.

Knelpunten

88% van de sportverenigingen in Fryslân ervaart één of meer knelpunten. Meer dan de helft van de verenigingen ervaart knelpunten op het gebied van leden (werving- en behoud). Een kwart van de verenigingen ervaart financiële knelpunten.

Toekomst vereniging

Bijna de helft (44%) van de verenigingen ziet de toekomst zonnig of zeer zonnig in. Negen procent is (zeer) somber over de toekomst van de vereniging. Er is een groot verschil tussen de regio's in Friesland. De regio Leeuwarden is een negatieve uitschieter, waar slechts een derde van de verenigingen de toekomst zonnig in ziet.

6. Financiën

Dit hoofdstuk gaat over de financiën van sportverenigingen.

6.1 Financiële positie

65 procent van de verenigingen omschrijft de eigen financiële positie als (zeer) gezond en een kwart omschrijft dit als redelijk. Daarentegen bestempelt 6% van de verenigingen de eigen financiële positie als minder gezond en één procent zelfs als zorgwekkend (tabel 6.1). Dit is vergelijkbaar met de landelijke cijfers¹⁸ waar 72% van de verenigingen de financiële positie als (zeer) gezond beschouwd en 4% als zorgwekkend/minder gezond. Vooral middelgrote verenigingen zijn financieel gezonder dan kleine of grote verenigingen. Buitensportverenigingen zijn financieel gezonder dan binnensportverenigingen.

Tabel 6.1 Financiële positie van de vereniging (% verenigingen)¹⁹

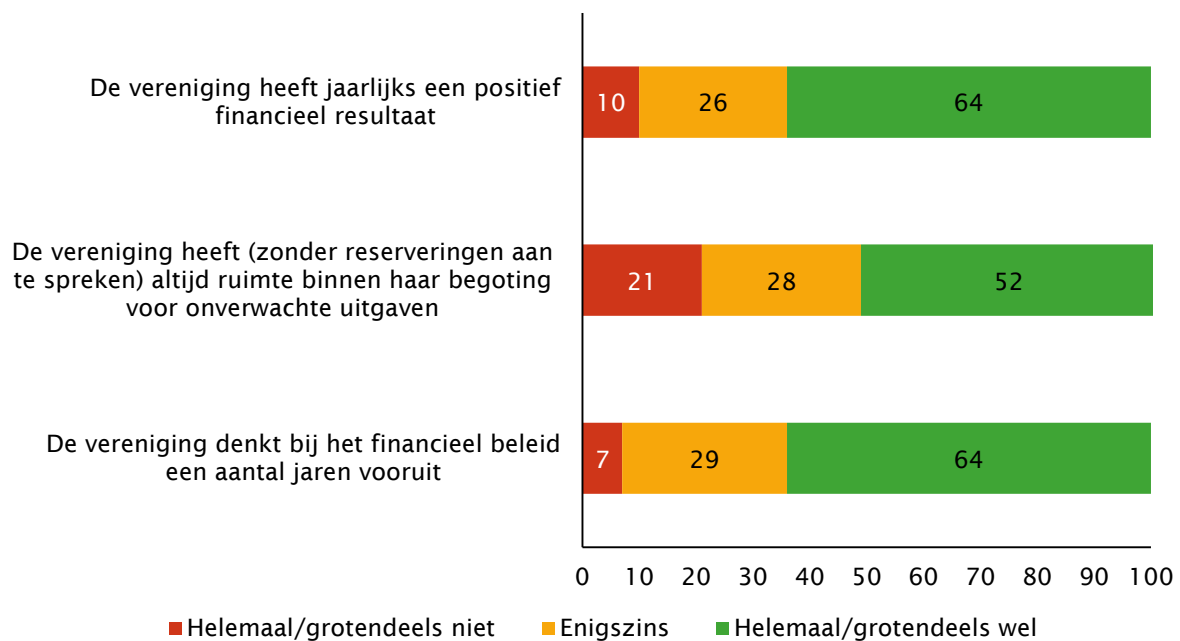
	Totaal	Omvang			Eigen accommodatie	
	(n=297)	Klein (n=145)	Middel (n=96)	Groot (n=56)	Ja (n=127)	Nee (n=170)
Zorgwekkend	1	1	1	2	1	2
Minder gezond	6	8	3	4	4	7
Redelijk	27	33	19	27	27	28
Gezond	54	48	67	50	57	52
Zeer gezond	11	10	10	18	11	12
Totaal	100	100	100	100	100	100

Daarnaast zijn er drie andere stellingen over financiële aspecten aan de verenigingen voorgelegd. Bijna twee derde van de verenigingen (64%) heeft jaarlijks een positief financieel resultaat (figuur 6.1). 10% slaagt daar niet ieder jaar in. Verder lukt het 52% van de verenigingen om onverwachte uitgaven te betalen zonder daarbij de reserves aan te spreken. 21% is daartoe niet in staat. Ten slotte denkt 64% van de verenigingen bij het financieel beleid een aantal jaren vooruit. Bij 7% is dat niet het geval.

¹⁸ Mulier Instituut, Verenigingspanel voorjaar 2016

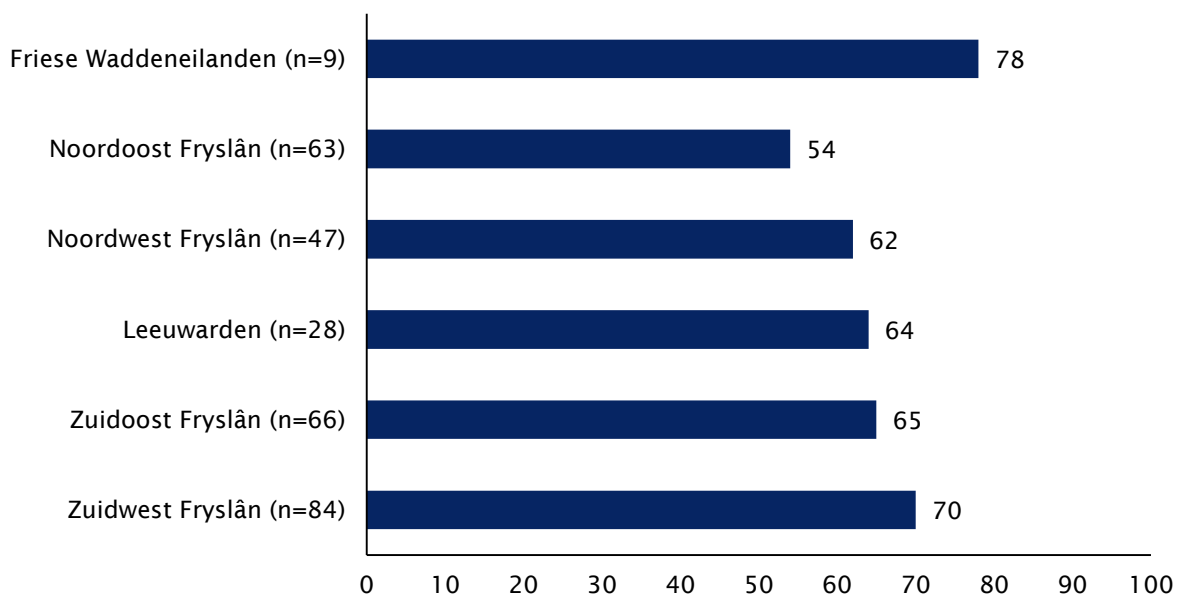
¹⁹ Door afrondingsverschillen kan het totaal niet op 100% uitkomen.

Figuur 6.1 Verenigingen en financiën (% financiën, n=297)

In totaal heeft 64% van de verenigingen jaarlijks een positief financieel resultaat. Noordoost Fryslân wijkt hier vanaf met 54% (figuur 6.2). In Zuidwest Fryslân heeft 70% van de verenigingen jaarlijks een positief financieel resultaat.

Figuur 6.2 Verenigingen positief financieel resultaat per regio (% financiën, n=297)

6.2 Samenvatting

Financiën

Twee derde van de verenigingen omschrijft de eigen financiële positie als (zeer) gezond. 7% bestempelt de eigen financiële positie als minder gezond of zelfs zorgwekkend. De helft van de verenigingen heeft altijd ruimte binnen haar begroting voor onverwachte uitgaven.

Er zijn wel verschillen tussen de regio's in Friesland. Noordoost Fryslân scoort het laagst. Iets meer dan de helft van de verenigingen uit Noordoost Fryslân heeft jaarlijks een positief financieel resultaat. Op de Friese Waddeneilanden en in Zuidwest Fryslân zijn de meeste financieel gezonde verenigingen

7. Open club gedachte

Dit hoofdstuk gaat over de open club gedachte van sportverenigingen in Fryslân. Werken de verenigingen samen met andere partijen, wordt het sportaanbod verder ontwikkeld en is er verbinding met de buurt?

7.1 Samenwerking

88% van de verenigingen heeft het afgelopen jaar (seizoen) met één of meer andere organisaties samengewerkt (tabel 7.1). Dit is vergelijkbaar met landelijke cijfers²⁰ waar 89 % van de verenigingen samenwerkt. (Middel)grote verenigingen en verenigingen met een eigen accommodatie werken vaker samen met andere organisaties dan de kleine verenigingen en de verenigingen zonder eigen accommodatie. Dit is een significant verschil.

Tabel 7.1 Verenigingen die samenwerken (% verenigingen)

	Totaal (n=297)	Omvang			Eigen accommodatie	
		Klein (n=145)	Middel (n=96)	Groot (n=56)	Ja (n=127)	Nee (n=170)
Samenwerken	88	81	94	95	94	84

Meer dan de helft van alle sportverenigingen heeft het afgelopen jaar (seizoen) samengewerkt met andere sportverenigingen. De gemeente en scholen worden beide door de helft van de verenigingen genoemd als samenwerkingspartner (tabel 7.2). Landelijk²⁰ zijn de gemeente, andere sportverenigingen en het onderwijs de drie belangrijkste samenwerkingspartners van verenigingen.

In de meeste gevallen wil een vereniging de bestaande samenwerking behouden of zelfs intensiveren. Een beperkt aantal verenigingen wil bestaande samenwerkingen stoppen.

Aan de verenigingen is gevraagd of zij met één of meer organisaties zouden willen samenwerken waarmee ze nu nog niet samenwerken. 65% zou wel over willen gaan tot samenwerking met een nieuwe organisatie. Daarbij is niet één potentiële partner die er echt uitspringt. Verschillende organisaties worden door 10 tot 15 % van de verenigingen genoemd. Naast scholen worden daarbij ook organisaties genoemd die niet tot de traditionele samenwerkingspartners van sportverenigingen behoren zoals buurt-/wijk-/welzijnsorganisaties, jeugdsportfondsen en organisaties voor naschoolse en buitenschoolse opvang.

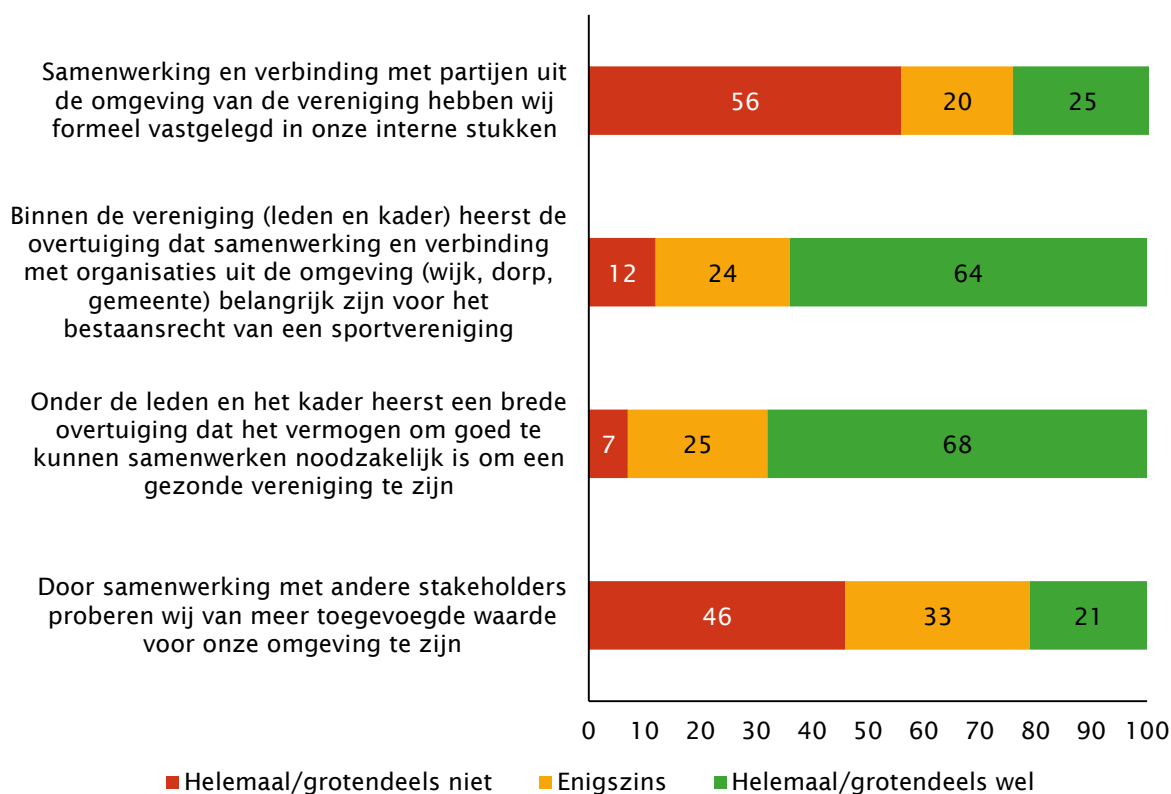
²⁰ Mulier Instituut, Verenigingspanel voorjaar 2016

Tabel 7.2 Samenwerkingspartners (% verenigingen)

Samengewerkt		Deze samenwerking			Mogelijke samenwerking (n=297)
Ja (% , n=297)	Stoppen	Behouden	Intensiveren		
Andere sportvereniging(en)	58	1	71	28	10
School	55	1	68	30	16
Gemeente	49	1	79	19	13
Sportbond	32		96	4	6
Bedrijven	16		52	48	7
Buurt/wijk/welzijnsorganisatie	15		83	17	12
Lokale sportservice	7		85	15	7
Lokale jeugdsportfondsen	7		90	10	10
Na- en buitenschoolse opvang	6	5	53	42	11
Fysiotherapeut/huisartsen	6		71	19	6
Provinciale sportservice	5	6	88	6	6
Jeugdorganisaties	4		91	9	9
Lokale sportraad	4	9	82	9	5
Andere instanties	3	7	73	20	6
Revalidatie- en/of zorginstelling	2		80	20	1
Sportschool/fitnesscentrum	2		86	14	6
Commerciële dienstverlener	2		80	20	2
Politie/justitie	2		100		1
MEE-instelling	1		100		1
Geen enkele	12				35

Daarnaast zijn nog vier stellingen over samenwerking aan de verenigingen voorgelegd (figuur 7.1). Een kwart van de verenigingen heeft samenwerking en verbinding met partijen uit de omgeving van de vereniging formeel vastgelegd in interne stukken. Meer dan de helft van de verenigingen heeft niks vastgelegd. Bij bijna twee derde van de verenigingen heerst de overtuiging dat samenwerking en verbinding met organisaties uit de omgeving belangrijk zijn voor het bestaansrecht van een sportvereniging. 21% van de verenigingen wil door samenwerking met andere partijen van toegevoegde waarde voor de omgeving zijn. Dit zijn vooral de (middel)grote verenigingen.

Figuur 7.1 Verenigingen en samenwerking (% samenwerking, n=297)

7.2 Ondernemerszin

Een beperkt deel van de verenigingen is actief op het gebied van vernieuwing van het aanbod (tabel 7.3). Als het gaat om het introduceren van nieuwe sport- en spelactiviteiten is 16% zeer actief voor de eigen leden, 18% voor nieuwe of potentiële leden en 12% voor specifieke doelgroepen, zoals mensen met een beperking en 55-plussers. Verder is 12% actief bezig met het flexibiliseren van lidmaatschappen en contributievormen. 8% van de verenigingen is actief bezig met het introduceren van activiteiten die niet sport- en spel gerelateerd zijn voor de eigen leden, 4% voor nieuwe of potentiële leden.

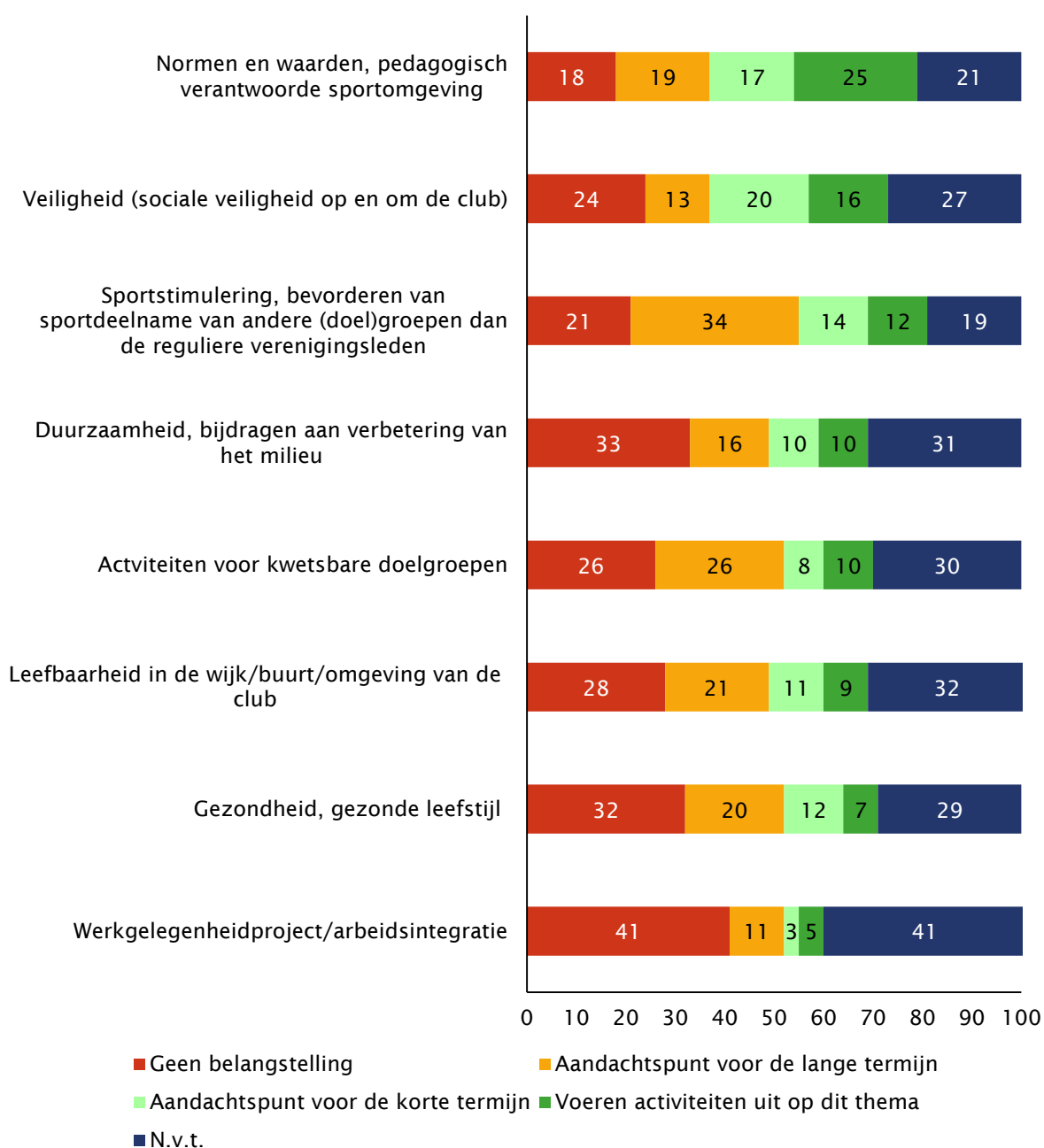
Tabel 7.3 De mate waarin verenigingen bezig zijn met het introduceren van nieuw aanbod (% verenigingen, n=297)

	Niet actief	Beperkt actief	Zeer actief	N.v.t
Nieuwe sport- en spelactiviteiten voor de eigen leden	23	46	16	14
Sport- en spelactiviteiten voor nieuwe of potentiële leden	19	52	18	11
Sport- en spelactiviteiten voor specifieke doelgroepen	37	34	12	16
Flexibiliseren van lidmaatschappen en contributievormen	35	40	12	12
Nieuwe activiteiten die niet sport- en spel gerelateerd zijn, voor de eigen leden	45	30	8	18
Nieuwe activiteiten die niet sport- en spel gerelateerd zijn, voor nieuwe/potentiële leden	52	25	4	19

7.3 Maatschappelijke betrokkenheid

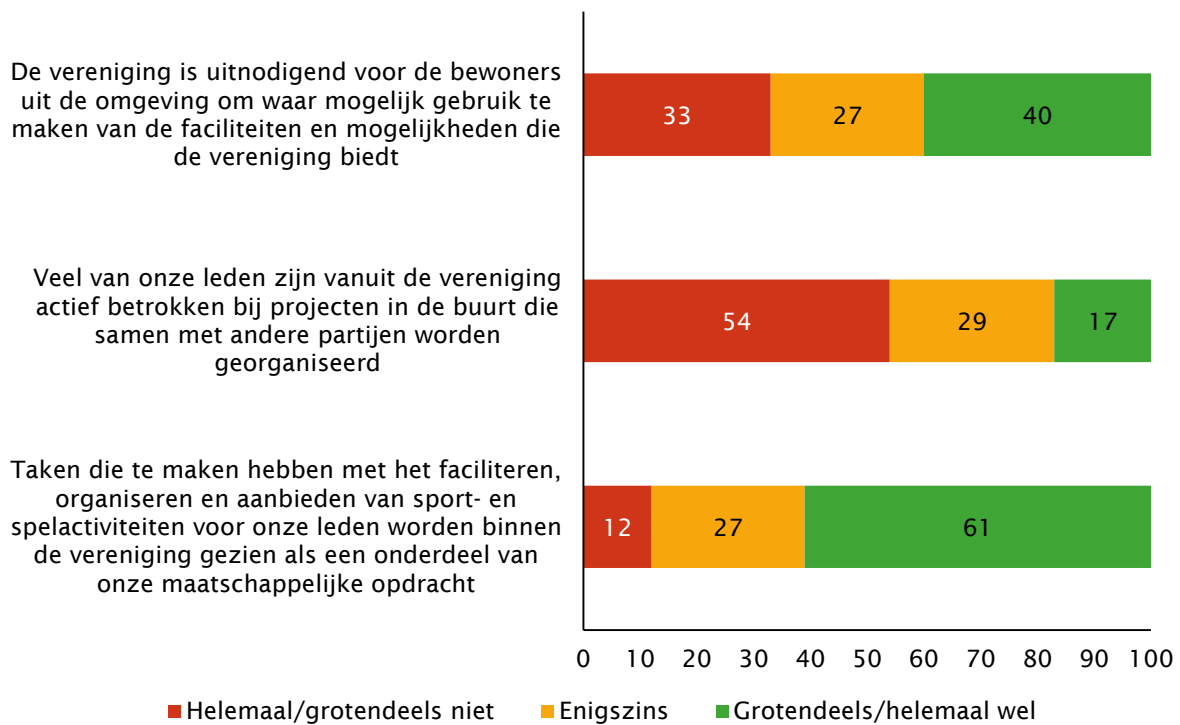
Aan de verenigingen is gevraagd of zij op dit moment activiteiten organiseren op één of meer maatschappelijke thema's of dat zij overwegen dit op termijn te gaan doen. Het zijn met name de grote verenigingen en de verenigingen met een eigen accommodatie die actief zijn op maatschappelijke thema's. Normen en waarden, (sociale) veiligheid en sportstimulering zijn de maatschappelijk thema's waarop verenigingen in Fryslân voornamelijk actief zijn (figuur 7.2). Arbeidsintegratie, gezondheid en leefbaarheid in de buurt zijn thema's waarop slechts enkele verenigingen actief zijn. Voor een deel van de verenigingen zijn activiteiten gericht op maatschappelijke thema's niet van toepassing of ze hebben geen belangstelling.

Figuur 7.2 Huidige en toekomstige activiteiten op het thema maatschappelijke bijdrage (% verenigingen, n=297)

Er zijn vier stellingen voorgelegd aan de verenigingen die gaan over maatschappelijke betrokkenheid (figuur 7.3). 40% van de verenigingen is uitnodigend voor de bewoners uit de omgeving om waar mogelijk gebruik te maken van de faciliteiten en mogelijkheden die de vereniging biedt. Maar een klein deel van de leden van de verenigingen (17%) zijn vanuit de vereniging actief betrokken bij projecten in de buurt. Meer dan de helft van de verenigingen (61%) vindt dat taken die te maken hebben met het faciliteren, organiseren en aanbieden van sport- en spelactiviteiten voor hun leden gezien kan worden als een onderdeel van de maatschappelijke opdracht.

Figuur 7.3 Maatschappelijke betrokkenheid (% verenigingen)

7.4 Samenvatting

Samenwerking

88% van de Friese sportverenigingen heeft het afgelopen jaar met één of meerde organisaties samengewerkt. Er wordt vaak samengewerkt met andere sportverenigingen, de gemeente en scholen. In de meeste gevallen wil een vereniging de bestaande samenwerking behouden of zelfs intensiveren.

Bijna twee derde van de verenigingen heerst de overtuiging dat samenwerking en verbinding met organisaties uit de omgeving belangrijk zijn voor het bestaansrecht van een sportvereniging. 12% vindt het niet belangrijk.

Ondernemerszin

Er is aan de verenigingen gevraagd of zij zich bezig houden met vernieuwing van het aanbod. 16% van de verenigingen introduceert zeer actief nieuwe sport- en spelactiviteiten voor eigen leden en 18% voor nieuwe of potentiële leden. Daarnaast is 12% van de verenigingen actief bezig met het flexibiliseren van lidmaatschappen en contributievormen.

Maatschappelijke betrokkenheid

Met name de grote verenigingen en de verenigingen met een eigen accommodatie zijn actief bezig met maatschappelijke thema's, zoals normen en waarden, veiligheid en duurzaamheid. Arbeidsintegratie, gezondheid en leefbaarheid in de buurt zijn thema's waarop slechts enkele verenigingen actief zijn.

40% van de verenigingen is uitnodigend voor de bewoners uit de omgeving om waar mogelijk gebruik te maken van de faciliteiten en mogelijkheden die de vereniging biedt. Een kwart van de verenigingen is dat niet.

8. Organisatiekracht en open club gedachte

In het achtste hoofdstuk wordt ingegaan op de organisatiekracht en open club gedachte van sportverenigingen in Fryslân. Sportverenigingen richten zich van oudsher op het organiseren van een goed sportaanbod voor hun leden. Echter de maatschappelijke omgeving verandert, waardoor andere eisen aan sportverenigingen worden gesteld. Het gaat niet alleen meer om het organiseren van het sportaanbod, maar sportverenigingen worden ook aangesproken op hun maatschappelijke rol en bijdrage. Dit betekent dat een groot beroep wordt gedaan op het aanpassingsvermogen van sportverenigingen. De sterk intern gerichte cultuur van verenigingen zou plaats moeten maken voor een open en krachtige club. Door de index organisatiekracht en de open club index met elkaar te combineren wordt in beeld gebracht hoe krachtig en open verenigingen zijn. Hoe krachtig zijn verenigingen die de open club-gedachte uitdragen? En hoe open zijn verenigingen die heel krachtig zijn.

Beide dimensies worden in dit hoofdstuk uitgelegd, gevolgd door een paragraaf waarin de twee dimensies worden samengevoegd tot een matrix. Op basis van de organisatiekracht-index en de open club index wordt een matrix ingevuld. Dit kan een hulpmiddel zijn voor segmentatie van verenigingen en bij maatwerk in ondersteuning. Op basis van de matrix kunnen vier segmenten worden ingedeeld: kwetsbare verenigingen, krachtige verenigingen, kwetsbare open verenigingen en open verenigingen.

8.1 Organisatiekracht sportverenigingen

De organisatiekracht van de sportvereniging is de eerste dimensie van de matrix en wordt gedefinieerd als de mate waarin de vereniging in staat is haar sportaanbod te organiseren voor haar (potentiële) leden. De organisatiekracht/index bestaat uit vijf criteria: leden, kader, accommodatie, beleid en financiën.

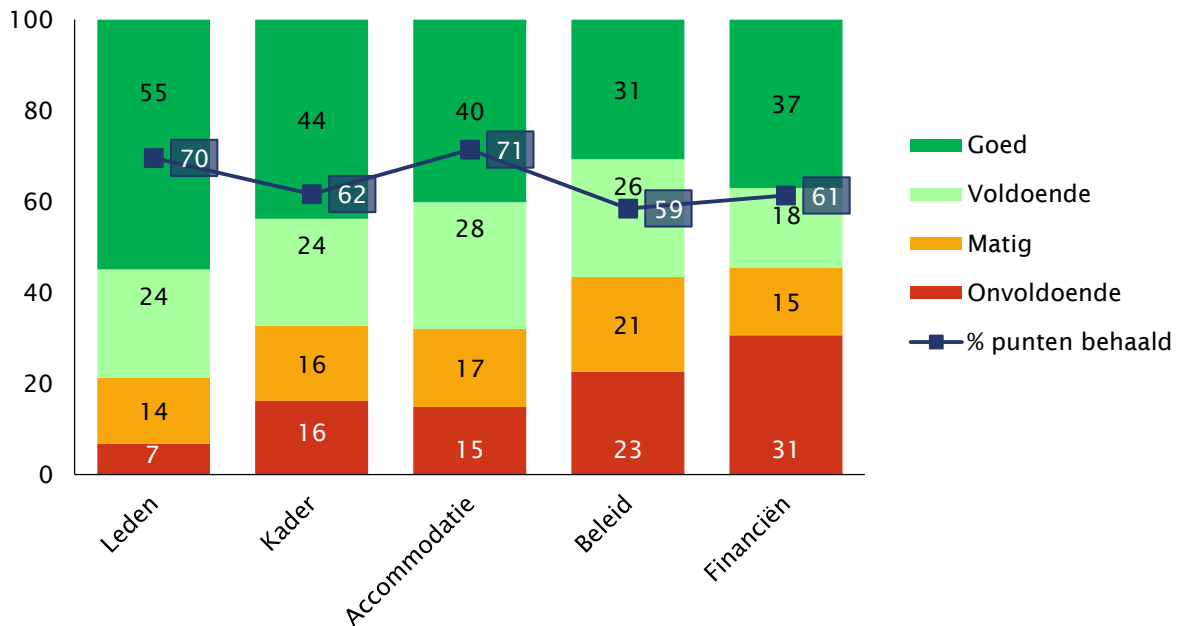
Elk criterium bestaat uit een aantal items, oftewel vragen uit de vragenlijst van de verenigingsmonitor waarop gescoord wordt. De vragen hebben betrekking op de mate waarin er problemen of tekorten zijn of juist niet, en welk toekomstperspectief is op het betreffende onderwerp. De totaalscore van alle criteria bepaalt de mate van organisatiekracht van een vereniging.

Het criterium 'accommodatie' heeft de hoogst gemiddelde score (71%), gevolgd door 'leden' (70%). Meer dan de helft van de verenigingen (55%) scoort goed op het criterium 'leden' en slechts 7% scoort een onvoldoende (figuur 8.1). Er is een maximaal aantal punten binnen een criterium te scoren. Een onvoldoende wordt gescoord als een vereniging minder dan 40% van de punten heeft gehaald. Een score 'matig' staat voor 40 tot en met 59% van het totaal aantal punten, een score 'voldoende' voor 60 tot en met 79% en een score 'goed' voor 80% of meer van de punten.

De verenigingen scoren het laagst op het criterium financiën. Een derde van de verenigingen scoort onvoldoende en 15% van de verenigingen matig. Ook op het criterium beleid wordt in vergelijking met de andere criteria laag gescoord: bijna de helft van de verenigingen scoort onvoldoende tot matig.

Ook landelijk scoren verenigingen gemiddeld het laagst op kader, beleid en financiën en het hoogst op leden en accommodatie²¹. In vergelijking scoren Friese verenigingen lager op beleid en financiën. Landelijk scoort 33% van de verenigingen matig tot onvoldoende op beleid en voor financiën is dit 38%.

Figuur 8.1 Verdeling scores op criteria organisatiekracht (% verenigingen)

De scores op alle criteria samen bepalen de uiteindelijke organisatiekrachtscore van de verenigingen. 22% van de Friese verenigingen scoort 'goed' op de organisatiekracht-index (figuur 8.2). Dat wil zeggen dat deze verenigingen tussen de 80 en 100% scoren op de index. 42% heeft 'voldoende' organisatiekracht. 11% van de Friese verenigingen scoort minder dan 40% en daarmee onvoldoende op de organisatiekracht-index. In vergelijking met de landelijke cijfers scoren de Friese verenigingen iets lager op organisatiekracht. Landelijk scoort 5% van de verenigingen onvoldoende en 25% goed op de index organisatiekracht. Friesland scoort gemiddeld 65% in totaal en landelijk is dat 68%²².

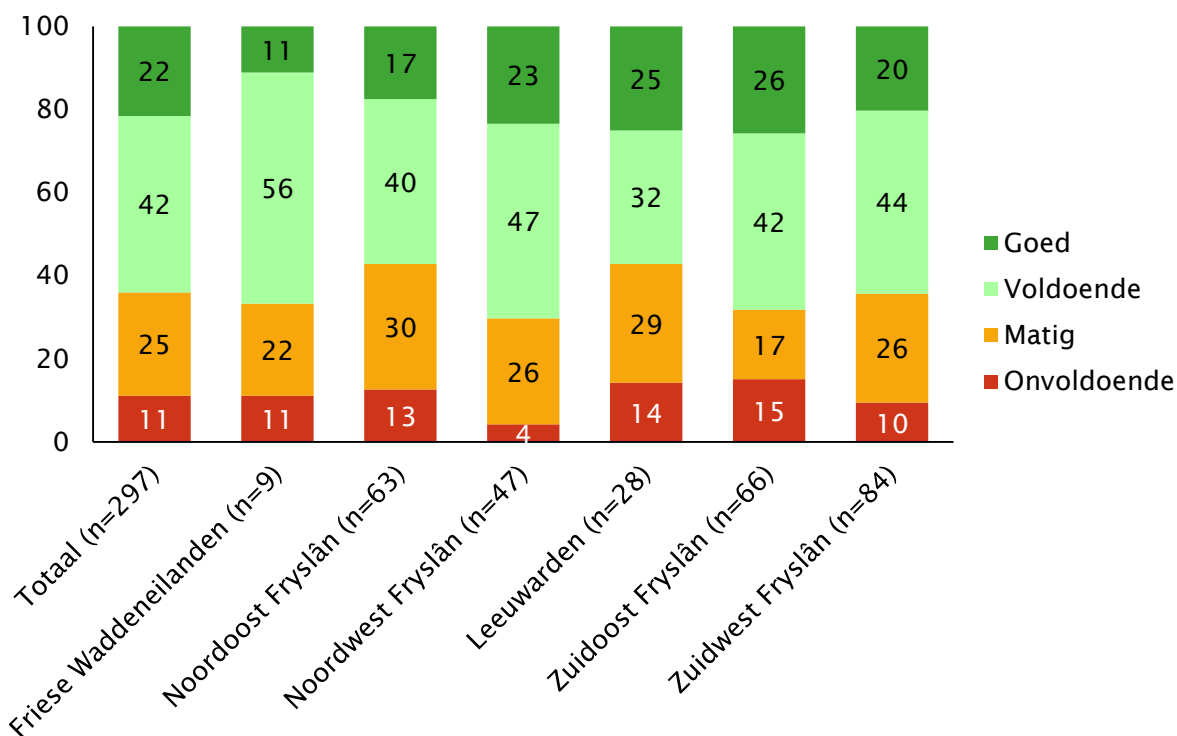
Er zijn verschillen in organisatiekracht tussen de regio's in Friesland. In Zuidoost Fryslân scoort een kwart van de verenigingen 'goed' op de index, terwijl op de Friese Waddeneilanden maar 11% genoeg organisatiekracht heeft. In Noordoost Fryslân en in de regio Leeuwarden scoort bijna de helft (43%) een onvoldoende of matig op de organisatiekracht-index.

Grote verenigingen scoren hoger op de organisatiekrachtindex dan kleine verenigingen. Ook verenigingen met een eigen accommodatie scoren iets beter dan verenigingen zonder eigen accommodatie.

²¹ Mulier Instituut, Verenigingspanel voorjaar 2016

²² Mulier Instituut, Verenigingspanel voorjaar 2016

Figuur 8.2 Totalscore organisatiekracht per regio (% verenigingen)

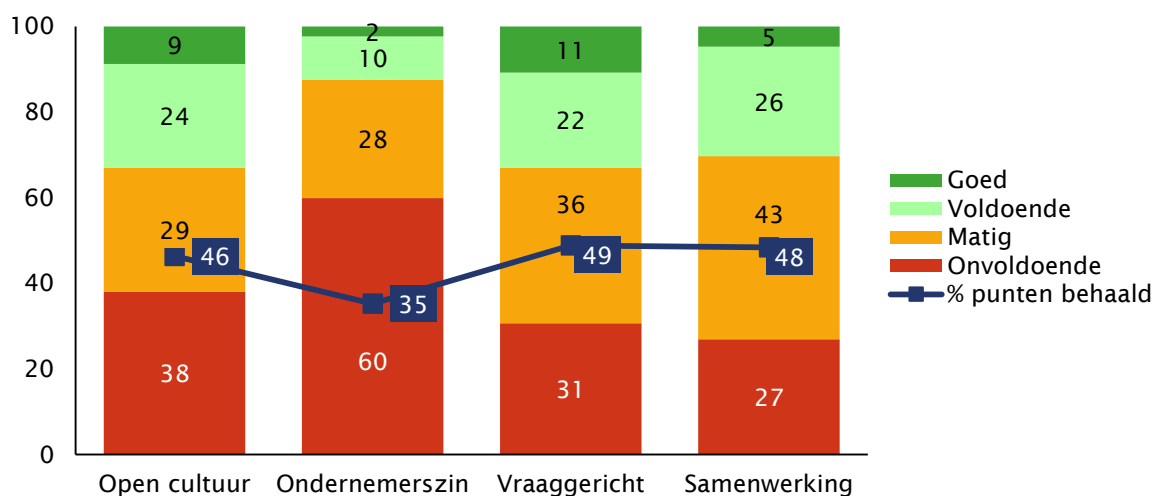
8.2 Open club gedachte sportverenigingen

De open club gedachte is ontwikkeld door [NOC*NSF](#). Zij zien een open club als een ontmoetingsplek waarbij eigen leden, andere bezoekers van de vereniging en buurtbewoners uitgenodigd worden om te sporten en om bij de vereniging betrokken te raken en te blijven. Een open club is ondernemend, staat open voor samenwerking en denkt vraag- en buurtgericht. Dit leidt tot ledenbinding, meer ‘reuring’ op de club en continuïteit van het bestaansrecht. Vanuit de open club gedachte kunnen sportverenigingen zich in meerdere opzichten profileren. Waar sommige verenigingen zich zullen inzetten voor een bredere maatschappelijke doelstelling, kiezen andere verenigingen er wellicht juist voor om ondernemender te worden. Doordat er sprake is van een brede definitie, kunnen veel verenigingen gemakkelijk uit de voeten met de open club gedachte. Elke vereniging kan voor zichzelf stappen zetten om meer open te worden.

De ‘open club index’ bestaat uit vier criteria: open cultuur, ondernemerszin, vraaggericht en samenwerking. De totalscore van alle criteria bepaalt de mate van werken vanuit de open club gedachte van een vereniging. Een onvoldoende wordt gescoord als een vereniging minder dan 40% van de punten heeft gehaald. De score ‘matig’ staat voor 40 tot en met 59% van het totaal aantal punten, de score ‘voldoende’ voor 60 tot en met 79% en een score ‘goed’ voor 80% of meer van de punten.

Het criterium 'vraaggericht' heeft de hoogste gemiddelde score (49%), gevolgd door 'samenwerking' (48%). Een derde van de verenigingen scoort voldoende of goed op het criterium 'vraaggericht' en hetzelfde aantal scoort een onvoldoende (figuur 8.3). De verenigingen scoren het laagst op het criterium ondernemerszin. 60% van de verenigingen scoort onvoldoende en 28% van de verenigingen matig. Ook op het criterium open cultuur wordt in vergelijking met de andere criteria laag gescoord: 38% van de verenigingen scoort onvoldoende. De verdeling van de gemiddelde scores is vergelijkbaar met de landelijke cijfers. Landelijk scoren de verenigingen iets hoger op het criterium samenwerking dan in Friesland (gemiddelde score 51%) en iets lager op 'open cultuur' (gemiddelde score 44%)²³.

Figuur 8.3 Verdeling scores op open club criteria (% verenigingen)

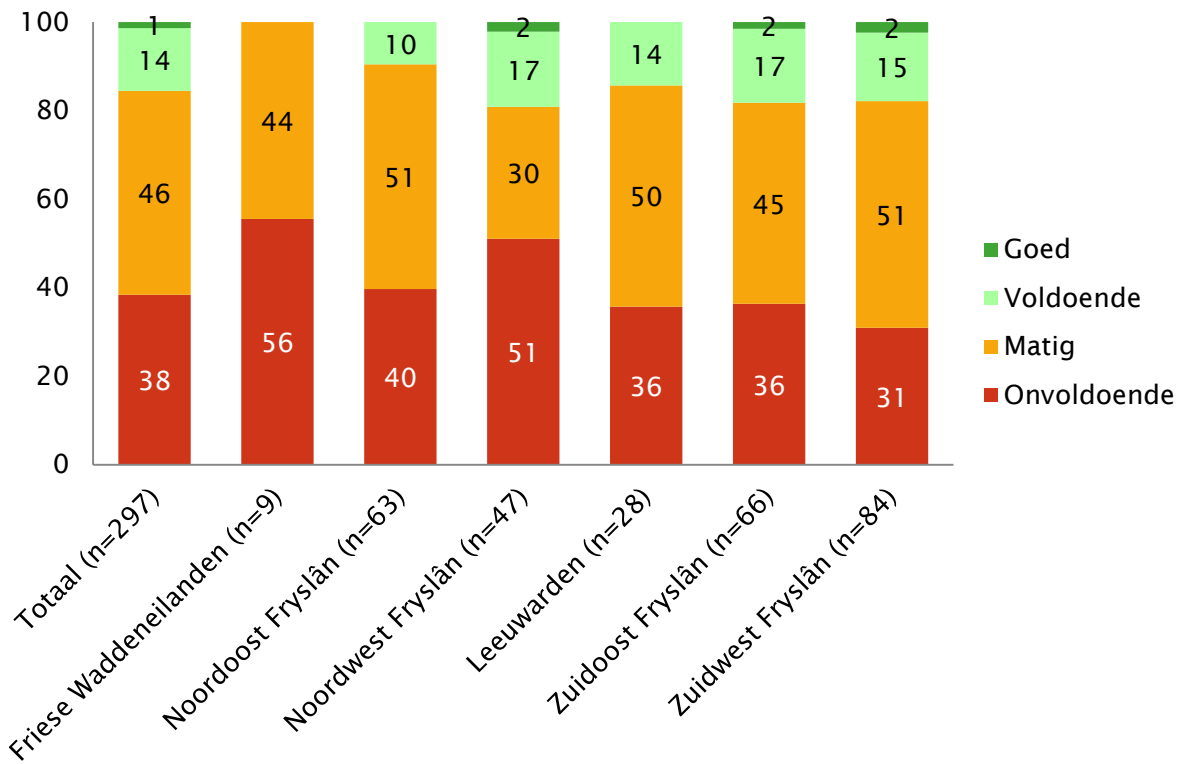

De scores op alle criteria samen bepalen de uiteindelijke open club score van de verenigingen. 15% van de Friese verenigingen scoort 'voldoende' of 'goed' op de index (figuur 8.4). Dat wil zeggen dat deze verenigingen tussen de 60 en 100% scoren. 46% heeft een 'matige' score. 38% van de Friese verenigingen scoort 'onvoldoende' op de open club index en scoort minder dan 40%. Dit is vergelijkbaar met landelijke cijfers, waar 16% van de verenigingen een 'voldoende' of 'goed' scoort op de index.

Er zijn verschillen in de mate van open club gedachte tussen de regio's in Friesland (figuur 8.4). In Zuidwest Fryslân scoort een derde van de verenigingen een 'onvoldoende' op de open club index, terwijl in Noordwest Fryslân en op de Friese Waddeneilanden meer dan de helft een onvoldoende scoort. (Middel)grote verenigingen scoren hoger op de open club index dan kleine verenigingen. Ook verenigingen met een eigen accommodatie scoren beter dan verenigingen zonder eigen accommodatie.

²³ Mulier Instituut, Verenigingspanel voorjaar 2016

Figuur 8.4 Totalscore open club index per regio (% verenigingen)

8.3 Organisatiekracht en open club sportverenigingen

De verwachting is dat vooral verenigingen die veel organisatiekracht hebben ook werken vanuit een open club gedachte, een meer open club zijn. Organisatiekracht van verenigingen wordt gezien als een voorwaarde hiervoor. Door de organisatiekracht-index en de open club index met elkaar te combineren wordt in beeld gebracht hoeveel organisatiekracht verenigingen hebben die werken vanuit een open club gedachte, en of verenigingen met veel organisatiekracht werken vanuit de open club gedachte. Op basis van de organisatiekracht-index en de open club index wordt een matrix ingevuld.

12% van de verenigingen (41 verenigingen) kan beschouwd worden als een (voldoende) open vereniging (figuur 8.5). Deze verenigingen scoren 'voldoende' of 'goed' op beide indexen. Dit percentage is vergelijkbaar met landelijk.

Een derde van de verenigingen (99 verenigingen) scoort op zowel organisatiekracht als open club gedachte onvoldoende of matig. Deze verenigingen worden gezien als kwetsbare verenigingen. Landelijk ligt het percentage kwetsbare verenigingen (27%) lager dan in Friesland²⁴.

3% van de verenigingen (8 verenigingen) zijn te benoemen als kwetsbare open verenigingen; verenigingen die een open cultuur hebben, maar niet voldoende organisatiekracht hebben. De helft van de verenigingen (51%) scoort voldoende tot goed op organisatiekracht, maar werkt nauwelijks vanuit een open club gedachte. Ook landelijk is de grootste groep verenigingen te beschouwen als een krachtige vereniging met nauwelijks een open functie.

Figuur 8.5 Matrix organisatiekracht en open club gedachte (% verenigingen, n=297)

		Organisatiekracht totaal			
		Onvoldoende	Matig	Voldoende	Goed
Open club totaal	Onvoldoende	8%	12%	14%	4%
	Matig	3%	10%	22%	11%
	Voldoende	0%	3%	6%	5%
	Goed	0%	0%	0%	1%

Bij een derde van de verenigingen kan mogelijk de open club gedachte nog verhoogd worden. Tenminste, als organisatiekracht van verenigingen gezien wordt als een voorwaarde om te werken vanuit de open club gedachte. Deze verenigingen scoren voldoende of goed op organisatiekracht maar scoren matig op de open club index. Maar ook de groep verenigingen die op beide indexen matig scoort ziet misschien kansen om te stijgen op één van beide indexen.

²⁴ Mulier Instituut, Verenigingspanel voorjaar 2016

8.4 Samenvatting

Sportverenigingen richten zich van oudsher op het organiseren van een goed sportaanbod voor hun leden. Tegenwoordig worden sportverenigingen ook aangesproken op hun maatschappelijke rol en bijdrage. De sterk intern gerichte cultuur van verenigingen zou plaats moeten maken voor een open en krachtige club.

Organisatiekracht sportverenigingen

De organisatiekracht-index bestaat uit vijf criteria: leden, kader, accommodatie, beleid en financiën. De scores op alle criteria samen bepalen de uiteindelijk organisatiekrachtscore van de verenigingen. 22% van de Friese verenigingen scoort 'goed' op de organisatiekracht-index. 42% heeft 'voldoende' organisatiekracht. Ruim een derde scoort 'matig' of 'onvoldoende' op de organisatiekracht-index. Grote verenigingen scoren hoger op de organisatiekracht-index dan kleine verenigingen.

Open club gedachte van sportverenigingen

Om meer inzicht te krijgen in de open club gedachte van sportverenigingen is er een open club index opgesteld, bestaande uit vier criteria: open cultuur, ondernemerszin, vraaggericht en samenwerking. Het totaal van deze criteria bepaalt de mate van werken vanuit het gedachtegoed van de open club van de verenigingen. 15% van de Friese verenigingen scoort 'voldoende' of 'goed' op de open club index. Bijna de helft werkt nauwelijks vanuit de open club gedachte en 38% scoort 'onvoldoende' op de index.

Krachtige en open sportverenigingen

Door de organisatiekracht-index en de open club index met elkaar te combineren wordt in beeld gebracht hoeveel organisatiekracht verenigingen hebben die werken vanuit een open club gedachte, en of verenigingen met organisatiekracht een open club zijn. 12% van de verenigingen kan beschouwd worden als een voldoende open vereniging. 3% is een kwetsbare, open vereniging en 51% heeft genoeg organisatiekracht, maar werkt nauwelijks vanuit een open club gedachte. Een derde van de sportverenigingen scoort op zowel organisatiekracht als de open club gedachte matig of onvoldoende.

Bijlagen

Tabel B.1 Verdeling sportverenigingen

Soort sport	n	Percentage	Soort sport	n	Percentage
Aangepaste sporten	6	2	Korfbal	16	5
Atletiek			Krachtsport		
Autosport			Midgetgolf		
Badminton	15	5	Motorsport		
Basketbal	4	1	Multi-of omnisport	14	5
Base-/softball			Onderwatersport		
Beachvolleybal			Paardensport	7	2
Biljart			Reddingsbrigade	1	
Boksen			Roeien	1	
Boogschieten	1		Rugby		
Bowlen	1		Schaatsen/IJssport	8	3
Bowls			Schaken	5	2
Bridge	14	5	Schermen		
Cricket			Schietsport		
Curling			Senioren sport	1	
Dammen	8	3	Sjoelen		
Dans	1		Skatesport/Skeelers		
Darts			Skeelers	1	
Denksport			Skiën/Snowboarden		
Duiksport	3	1	Survival	1	
Fietscrossen			Taekwondo		
Dynamic tennis			Tafeltennis	4	1
Fietsen/Wielrennen	5	2	Tennis	20	7
Golf			Touwtrekken		
Gymnastiek/turnen	21	7	Triathlon		
Handbal			Turnen	4	1
Handboogschieten	1		Ultimate Frisbee		
Hardlopen/trimmen	1		Vecht- en	2	1
			verdedigings sport		
Hockey	1		Vliegsport		
Honk- en softbal	2	1	Voetbal	40	13
Inline hockey			Volleybal	31	10
Jeu de boules	4	1	Wandelsport	1	
Judo	2	1	Waterpolo		
Kaartspelen			Overige watersport	1	
Kaatsen	29	10	Windsurfen (wind- en	1	
			kitesurfen)		
Kanosport	1		IJshockey		
Kegelen			IJssport	2	1
Klimsport			Zaalvoetbal	2	1
Klootschieten			Zwemmen	3	1
Koersbal			Zeilen	7	2
Kolfen			Anders namelijk	3	1
Totaal				297	100

Bijlage B.2 Verenigingen per regio

Regio	Populatie		Responsgroep	
	n	Percentage	n	Percentage
Friese Waddeneilanden	32	3	9	3
Noordoost Fryslân	227	19	63	21
Noordwest Fryslân	177	15	47	16
Leeuwarden	122	10	28	9
Zuidoost Fryslân	315	27	66	22
Zuidwest Fryslân	300	26	84	28
Totaal	1173	100	297	100

Bijlage B.3 Beschikking over sportaccommodatie

Beschikking over sportaccommodatie	n	Percentage
Ja en min of meer	127	43
Nee	170	57
Totaal	297	100

Bijlage B.4 Grootte verenigingen

Grootte vereniging	n	Percentage
Klein (\leq 100 leden)	145	49
Middel (101-250 leden)	96	32
Groot ($>$ 250 leden)	56	19
Totaal	297	100

Friese Sportverenigingsmonitor 2016 is een initiatief van:

**Sport
Fryslân**

FRIES SOCIAAL
PLANBUREAU

mulier instituut